

Şehir ve her şey...

BÜTÜNŞEHİR

Yıl: 3 / Sayı: 21

Fiyatı: 20 ₺

3

Kültür ve Tarih Dergisi

15
TEMMUZ
2016

Kardiyoloji

Uzm. Dr. Alirza Erbay

- Kalp Yetersizliđi ●
- Koroner Arter Hastalığı ●
- Kalp Pili Uygulaması ●
- Ritim Bozukluđu ●
- Tanı Tedavi ve Takibi
- Koroner ve ●
- Periferik Anjiyografi
- İleri Tedavi ●
- Uygulamaları

MONDİ'DEN SEYİRCİ KALAMAYACAĞINIZ FIRSATLAR

1

BELİRLİ TUTARDA
ALİŞVERİŞLERE

**SAMSUNG
LED TV
HEDİYE**

2

MABEL 3'LÜ DÜĞÜN PAKETİNDE

**3500^{TL}
İNDİRİM**
ÜSTELİK

**SAMSUNG
LED TV
HEDİYE**

3

AYRICA

%50^{'YE}

**VARAN
İNDİRİMLER**

01 Nisan - 30 Haziran 2018 tarihleri arasında aynı Mondi mağazasından, tüm Mondi markalı ürünlerden, tek seferde 8.900 TL ve üzeri alışveriş yapan tüketicilere Samsung 32" K4000 TV (1.399 TL değerinde, uydu alıcılı), 13.900 TL ve üzeri alışveriş yapan tüketicilere Samsung 40" M5000 TV (1.899 TL değerinde, uydu alıcılı) hediye edilecektir. Belirtilen fiyatlar tavsiye edilen perakende satış fiyatlarıdır. Bu kampanya başka kampanyalarla birleştirilemez. Kampanya koşullarıyla ilgili daha ayrıntılı bilgi için lütfen bir Mondi Yetkili Satıcısı'na başvurunuz.

Axess'e özel peşin fiyatına 12 taksit

Free için kampanya katılım ücreti kampanya ve işlem başına 2,9 TL olup ilk ekstreye yansıtılacaktır.

Axessle gerçek olsun

İÇİNDEKİLER

BÜTÜNŞEHİR'DEN MERHABA	21	<Tevfik DEMİR>	05
15 Temmuz Ne Söylüyor?		<Prof. Dr. Yavuz BAYRAM>	06
SÖZ KONUSU VATANSA GERİSİ TEFERRUATTIR		<Melis GÜLMÜŞ>	10
Ord. Prof. Dr. Ali Fuad BAŞGİL'in Demokrasi Mücadelesi		<Prof. Dr. Cevdet YILMAZ>	14
15 TEMMUZ SENİ ASLA UNUTMAYACAĞIZ		<Tevfik DEMİR>	28
Samsun, 27 Mayıs Askerî Darbesi ve Anayasa'ya "Kırmızı Rey"		<Önder DUMAN>	32
KAVAK BELEDİYE BAŞKANI İBRAHİM SARICAOĞLU O HAIN GECEYİ UNUTMAYACAĞIZ			37
Abd Ve Yunan'ın Samsun'u Bombalaması		<Hüseyin KURT>	38
ADATEPE KÖYÜ ÇAMAŞIRLIĞI VE ÇEŞMESİ		<Bünyamin KIVRAK>	40
"Mevzu bahis vatansa gerisi teferruattır"		Hasan Togar	46
15 TEMMUZ CUMHURBAŞKANIMIZIN LİDERLİĞİNDE MİLLETÇE YENİDEN DOĞUŞTUR			48
ATAKUM'DA Dev Projelerin Açılışı Yapıldı			50

BÜTÜNŞEHİR

İmtiyaz Sahibi ve Sorumlusu
AYVAZ BASIN YAYIN TANITIM
NURİ AYAR

Genel Yayın Yönetmeni
Recep YAZGAN

Yayın Kurulu
Prof. Dr. Cevdet YILMAZ
Prof. Dr. Önder DUMAN
Tevfik DEMİR
Recep YAZGAN
Mustafa KARAOSMANOĞLU
Dr. Cem GENÇOĞLU
Dr. Öğr. Üyesi Seyfullah GÜL

İletişim
Gaziler Meydanı Gelişen Han
No: 11 Kat: 3
İlkadım/Samsun
Tel: (0362) 432 12 01
Gsm: 0552 202 80 18
butunsehirsamsun@gmail.com

Baskı
Uğur Ofset
Pazar Mah. Şehit Nuri Urun
Sok. No: 48 İlkadım/Samsun
Tel:(0362) 431 52 55
www.ugurofset.com.tr

Baskı Tarihi
31.07.2018

Bütünşehir Dergisini Ebabel
Kitabevi, Endülüs Kültür Merkezi,
Deniz Kültür Merkezi
Selamet Kitap Kirtasiye'nden
temin edebilirsiniz.

Bütünşehir'den Merhaba 21

15 Temmuz kalkışmasının üzerinden iki yıl geçti. O geceyi hala unutmadık unutturmayacağız da...

15 Temmuz 2016 Cumayı cumartesiye bağlayan gece; ölüm birden ölümsüzlüğe dönüştü. Binler, onbinler, milyonlar ölüme doğru koşarak gidiyorlardı adeta. Millet de o gece o makus talihini yenmek için artık yeter demiş, mukaddes davası için sonunu düşünmeden kendini ölümün üzerine atmıştı... 250 şehidimiz, iki bin civarında da gazimiz vardı o geceden geriye kalan. Ama inanın şehit, gazi olmayı isteyen milyonlar vardı meydanlarda. Günlerce çoluğuyla, çocuğuyla meydanlarda sabahlayan kahramanlar... 15 Temmuz 2016'yı hiç ama hiç unutmayalım.

İşte bu düşünceyle yola çıktığımız bu sayımızı başta 15 Temmuz kalkışması olmak üzere darbeler ve darbelerin açtığı derin yaralar üzerine kurguladık. Bu sayımızda Prof. Dr. Cevdet Yılmaz, 1960 Darbesi Karşısında Samsun-Çarşamba Ord. Prof. Dr. Ali Fuad BAŞGİL'in Demokrasi Mücadelesi; Prof. Dr. Yavuz Bayram, 15 Temmuz Ne Söylüyor? ve Prof. Dr. Önder Duman, Samsun, 27 Mayıs Askerî Darbesi ve Anayasa'ya "Kırmızı Rey" başlıklı çalışmalarıyla darbeler tarihine ışık tutular. Genç kardeşlerimizin 15 Temmuz'u nasıl idrak ettikleri ise Melis Gülmüş'ün kalemiyle bu sayıda aktarılmaktadır.

Yine bu sayımızda da Samsun'un kültürel kimliğini ve hafızasını oluşturan olay ve olgulara da yer vermeye devam ettik. Gün geçtikçe küreselleşen ve değerlerimizi bir bir kaybettiğimiz dünyada Bünyamin Kıvrak, Vezirköprü Adatepe Çamaşırlığının adım adım yok oluşunu fotoğraflarla aktarmaktadır. Hüseyim Kurt'un 1922 ABD ve Yunan'ın Samsun'u bombalaması başlıklı yazısı ile Samsun tarihine ışık tutulmaya çalışılmıştır.

Tevfik DEMİR

15 TEMMUZ NE SÖYLÜYOR?

Prof. Dr. Yavuz BAYRAM

*Şehidlerimize,
gazilerimize ve
üzerimizde emeği
bulunan ecdadımıza
karşı vefâ borcumuzun
bilincinde olduğumuzu
göstermenin en
isabetli yolu, işimizi
en güzel biçimde
yapmaktan geçer.*

Öncelikle bize Anadolu'nun kapılarını açan Malazgirt'ten Anadolu'nun kapılarını Haçlılara kapatan 15 Temmuz'a kadar birliğimizde, dirliğimizde ve istiklâlimizde payı bulunan bütün şehit ve gazilerimizi, emekleriyle bu topraklara değer katan ecdâdımızı rahmet ve minnetle anıyorum.

Şehidlerimize, gazilerimize ve üzerimizde emeği bulunan ecdadımıza karşı vefâ borcumuzun bilincinde olduğumuzu göstermenin en isabetli yolu, işimizi en güzel biçimde yapmaktan geçer. Gerektiğinde 15 Temmuz gecesinde olduğu gibi sokağa çıkmak da, tanklara karşı durmak da, uçaklara diklenmek de boynumuzun borcudur ve Allah'a

şükür ki 15 Temmuz gecesi bu noktada çok iyi bir sınav verdik. Bununla birlikte ülkemize ve milletimize karşı sorumluluklarımızın farkında olduğumuzun önemli bir kanıtı da işimizde gösterdiğimiz titizlik, azim ve gayrettir. Çünkü istiklâl ve istikbâl mücadelesinde, sırf kuvvete dayalı askerî başarılarla kalıcı zaferler elde edilemez. Vatan sınırlarımızı korumak ve şanlı bayrağımızı sadece vatanımızın değil dünyanın dört bir yanında gururla dalgalandırmak için kültür, sanat, siyaset, sosyal hayat, ilim, irfan, ekonomi, zirâat, sanayi gibi alanlardaki zaferlere de ihtiyacımız vardır. Dolayısıyla işini hakkıyla yapmayanlar veya bunun için çaba göstermeyenler

de, bilerek veya bilmeyerek, ihanet içerisindeyler.

15 Temmuz sürecine nasıl geldiğimizi sorgulamadan yeni ihanetlerin engellenmesi mümkün değildir. Zira Âkîf'in *Târîhi tekerrür diye tarif ediyorlar / İbret alınsaydı hiç tekerrür mü ederdi* mısralarıyla işaret ettiği gibi ibret alınsaydı böyle ihanetler tekerrür etmezdi. 15 Temmuz'a giden yol, yanlış ve saplantılı bir lâiklik anlayışı ile vatandaşların inançlarını yaşama özgürlüklerinin abartılı önlemler ve uygulamalar ile engellenmiş olmasıyla açılmıştır. Zira örneklerine yakın tarihimizde de ne yazık ki sıklıkla rastladığımız bu engellemeler, vatandaş dinini öğrenme ve yaşama noktasında gizle(n)meye zorlamıştır. Bu da gizli gündemleri ve hedefleri olanların yolunu açmıştır. Devlet, vatandaşa ihsanda bulunmak bir yana gölge etmeseydi, FETÖ ve benzeri yapılanmalar, gelişecek zemini bulamazlardı. Bu bağlamda 28 Şubat, süreci hızlandıran bir faktör olmuştur. 28 Şubat zihniyeti ve uygulamaları, vatandaş devletinin alternatifi süreç ve yapılanmalara zorlamıştır.

15 Temmuz'un siyasal, idarî, sosyal, ekonomik, dînî ve kültürel

içerikli sonuçları olmuştur. Bunlar uzun uzadıya tartışılmaktadır; ancak kanaatimizce şu bir iki husus üzerinde ayrıca durulmalıdır. Öncelikle 15 Temmuz, tarihe kazınmış kahramanlığımızın hikâye olmadığını ve geçmişte kalmadığını göstermiştir. Zira o gece Malazgirt, Kosova, Varna, Niğbolu, Çanakkale, Büyük Taarruz kahramanlarını hatırlatan yeni kahramanlarımız olduğunu gördük. Dahası 15 Temmuz gecesi, hâin kalkışmanın âkıbeti belli olmamışken meydanlara çıkanlar da gerçek kahramanlarımızdı. Meydana çıkmak için gecenin bitmesini bekleyenleri tabii ki bu potansiyel içinde değerlendirmiyoruz.

Diğer taraftan 15 Temmuz'daki hâin kalkışma; vefâ, sadakat, sadaka, cömertlik, yardımseverlik, merhamet, nezaket, fedakârlık, hoşgörü, îmân gibi sahip olduğumuz en güzel değerlerin istismarının zirve yaptığı bir süreci ifade etmektedir. Bunların ve bunlar gibi değerlerin istismarı, şüphesiz çok ciddi olumsuz sonuçlar doğurmuştur. Vefâ duygusunun istismarı vefâsızlığın, sadakat duygusunun istismarı sadakatsizliğin, merhametin istismarı merhametsizliğin, hoşgörü-

15 Temmuz'un siyasal, idarî, sosyal, ekonomik, dînî ve kültürel içerikli sonuçları olmuştur. Bunlar uzun uzadıya tartışılmaktadır; ancak kanaatimizce şu bir iki husus üzerinde ayrıca durulmalıdır. Öncelikle 15 Temmuz, tarihe kazınmış kahramanlığımızın hikâye olmadığını ve geçmişte kalmadığını göstermiştir. Zira o gece Malazgirt, Kosova, Varna, Niğbolu, Çanakkale, Büyük Taarruz kahramanlarını hatırlatan yeni kahramanlarımız olduğunu gördük.

nün istismarı anlayışsızlığın, neza-
ketin istismarı kabalığın önünü
açmıştır.

Bu arada 15 Temmuz'la ilgili fark-
lı bir bakış açısını gündeme getir-
mek adına süreci bir de şairlerin
gözüyle değerlendirmek isabet-
li olabilir. Divan şiiri, yaklaşık altı
yüz yıl boyunca Osmanlı ülkesin-
de egemen olmuş, Tanzimat'la
birlikte sözde aydınlarımızın uzun
gayretleri ile çoğu zaman da yalan
yanlış eleştirileri ile geçici de olsa
söndürülmüş bir meşalenin adı-
dır. Osmanlı döneminin kültürel
hayatını, medeniyet perspektifini
ve hayat görüşünü yansıttığı için
Osmanlı düşmanları hemen hemen
istisnasız biçimde divan şiirine de
düşman olmuşlardır. Yüz yıldan
uzun bir süre boyunca divan şiiri;
hayattan kopuk, insânî değerler-
den ve gerçeklerden uzak, kültü-
rel değerlerimizden yoksun, gayr-ı
millî, Türkçeden çok Arapça ve
Farsçaya yakın demode ve ütopik
hayallerin egemen olduğu yabanî
bir şiir anlayışı olarak gösterilme-
ye çalışılmıştır. Oysa divan şiiri,
Türk edebiyatının en uzun soluklu
ve en büyük şairlerinin yetiştirdiği bir
dönemdir. Şüphesiz eleştirilebile-
cek yönleri de vardır; ancak bunla-
rın hiçbirisi divan şiirini kötülemek ve
yok saymak için geçerli ve yeterli
değildir.

Bu düşüncelerle bu sayıdaki yazı-
mızda 15 Temmuz sürecini, yüzbin-
lerce beyit içerisinden birkaç örnek
eşliğinde, divan şairlerinin gözüyle
değerlendirmeye çalışacağız. Söz
gelimi aşağıdaki beyitlerin ilkinde
16.yüzyılın şairler sultanı Bâkî, ikin-
cisinde ise 18.yüzyılın üstad şairle-
rinden İzzet Molla, 15 Temmuz'daki
hâin kalkışmayla neden karşı kar-

şıya kaldığımızı şu mısralarla anla-
tıyor:

**Bâtıl hemîşe bâtil u beyhûdedür
velî**

**Müşkil budur ki sûret-i hakdan
zuhûr ide**

[Yalan, her zaman yanlış ve boşuna-
dır; lâkin asıl sorun, hakikat görünü-
müyle ortaya çıkmasıdır.]

**Meşhûrdur ki fısk ile olmaz cihân
harâb**

**Eyler anı müdâhâne-i âlimân
harâb**

[(Şunu) herkes bilir: Dünya, hak yol-
dan çıkmakla harap olmaz. Dünyayı
âlimlerin dalkavukluğu harap eder.]

Eğer yine bir 16.yüzyıl şairi olan
Hayâlî'nin Hristiyan dünyasında din
adamlarının cennetten arsa sattıkla-
rı bir dönemde **Behişte girme-
ye yokdur elinde kimsenin kâğıd**
[Cennete girmek için kimsenin
elinde kâğıt yoktur.] dizesiyle dile
getirdiği hakikati bir an olsun unut-
mazsak da kolay kolay istismar
edilmeyiz. Diğer taraftan 17.yüz-
yılın Şeyhülislâm şairi Yahyâ, bizi
yüzlerce yıl öncesinden sahtekâr-
lara karşı uyarmıştı da neredeyse
hiç birimiz bunu duyamamıştık.
Başka bir bakış açısıyla birileri onu
duymamızı engellemişti:

**Hırka vü tâc ile zâhid kerem et
sıkleti ko**

**Âdeme cübbe vü destâr kerâmet
mi verir**

[Zâhid! (Gel) kerem et, hırkayı ve
tacı bırak, ağırlıktan sıkıntıdan
kurtul. Cübbe ve sarık insana (hiç)
kerâmet verir mi?]

17.yüzyılın hikmet şairi Nâbî'nin bir
beytinde yaptığı gibi, hemen her
konuda kesin hükümlerle konuşan

ve kendine bağlı olanları cennete,
olmayanları cehenneme göndere-
meye kalkışanlara da şöyle sormak
gerekir:

**Zâhid bizi tahfîf ile teşvîşe
düşürme**

**Sen mahkeme-i rûz-ı cezâdan mı
gelirsin**

[Gösteriş meraklısı ham sofu! Bizi
küçümseyerek kafamızı karıştır-
ma. (Allah aşkına söyle! Yoksa) sen
cezâ günündeki mahkemeden mi
geliyorsun?]

Ne yazık ki bu arada günde beş
vakit abdest almanın tahâret için
yeterli olmadığını birçoğumuz
ancak 15 Temmuz'la birlikte anlaya-
bildik. Oysa Yenişehirli Avnî, fitne
fesat peşinde olanların günde beş
vakit abdest almakla temizlene-
meyeceğini bize daha 18.yüzyılda
şöyle haber vermişti:

**Hubs-ı a'râz ile endîşesi murdâr
olana**

**Günde beş kerre vuzû' ile tahâret
gelmez**

[Kötü düşüncelerle akı kirlenmiş
olan, günde beş kez abdest almakla
temizlenemez.]

Bu arada şiirlerinde zaman zaman
Hz.Peygamber'in gösterdiği yolda,
ifrattan ve tefritten uzak durmanın
önemini hatırlatan Nâbî'nin aşağı-
daki mısraları da kulağımıza küpe
olmalıdır. Zira karşısına çıkan her
cübbeliyi imam zannedenler de her
önüne geleni düşünüp taşınmadan
hâin sayanlar da yanlıgı içindedir-
ler. Bu yanlıgı istismardan iftiraya
uzanan bir yol inşa eder ki bu da
hâin ile mazlumun birbirinden ayrıl-
masını engelleyeceği için son dere-
ce tehlikelidir. Dolayısıyla Nâbî'yi
doğru anlamak büyük önem taşır:

Herkesin kavlini sâdık sanma Cümleyi lîk münâfık sanma

[Herkesin sözünü doğru zannetme; lâkin herkesi münâfık da zannetme.]

Divan şairlerinin şiirlerinde, gerek 15 Temmuz sürecini oluşturan sebepler gerek bunun gibi süreçlerden çıkarılacak dersler bağlamında çarpıcı örnekler vardır. Söz gelimi aşağıdaki bercestelerin söyleyeni bilinmeyen ilkinde bir şerre sebep olmamak adına iyilikten vazgeçmek önerilmekte, ikincisinde meşrû olmayan araçlarla iyilik elde edilemeyeceğine işaret edilirken Bağdatlı Rûhî İslâm davası güdenlerin her yönden tertemiz olmaları gerektiğine işaret etmektedir ki bu, günümüz için son derece önemli bir ihtiyaçtır.

Yık hayrın köprüsünü geçmesin şer

[(Eğer sonuçta bir) kötülüğe (yol açacaksa) hayrın köprüsünü bile yıkabilirsin.]

Tahsîl-i kemâlât kem âlât ile olmaz

[İlim irfan öğrenme ve olgunlaşma, yanlış araçlarla (ve usûllerle) sağlanamaz.]

Revişi pâk gerek da'vî-yi İslâm edenin

[İslâm davası güdenin yürüyüşü (ve yaşayışı) temiz (ve örnek) olmalı.]

Diğer taraftan Diyarbakırlı Sa'îd Paşa, adeta 15 Temmuz gecesi tüfeklere, tanklara, uçaklara karşı duran kahramanların duygularına tercüman olmaktadır:

Dest-i a'dâdan soğuk su içme kandırmak seni Korkma düşmenden ki âteş olsa yandırmaz seni

[Düşmanın elinden soğuk su içme, seni kandıramaz. Düşmandan korkma; zira ateş olsa seni yakamaz.]

Nevres-i Kadîm'in mısraları ise sadece 15 Temmuz sürecinde değil onun öncesinde ve sonrasında hep aklımızın bir köşesinde tutmamız gereken bir uyarıyı dile getirmektedir. Evet, yeri geldiğinde herkes sorgulanabilir olmalıdır. Mademki Allah'ın peygamberlerinden başka hatasız kul yoktur, o hâlde kimse karşımıza çıkıp masum olduğunu, arkasına takılmamız hâlinde cennete, aksi takdirde cehenneme gideceğimizi söyleme cesareti göstermemelidir. Bazen cennete gittiğini zannettiğimiz yolun ucunda cehennem olabilir. İnsanların uğrunda canlarını feda etmeye hazır oldukları önderleri onların cellâdı olabilir. Kimi zaman yol gösteren zannettiğimiz, bizzat yol kesen de olabilir. O hâlde düşüp

kalktığımız dostumuzu çok iyi seçmek zorundayız.

Mîzâna vur görüştüğün ihvânı ibtidâ

Reh-ber tasavvur eylediğin rehzen olmasın

[Görüştüğün dostlarını, baştan (bir) tart(manda yarar var. Sonra) yol gösterici zannettiğin, yol kesici çıkmasın.]

Aslında gerçek bir Müslümana yakışan, üslûbunca ve âdâbınca duâ ile, doğrudan doğruya taleplerini Allah'a iletmeye çalışmaktır. Allah'tan başkasına bel bağlamayan kimse gerçek özgürlüğün tadını çıkarabilir. Böyle kimseler kendi iradeleriyle hareket ettiklerinden kolay kolay başkalarının kontrolüne de girmezler. Bu sebeple Azmî'nin mısraları, yazımızın sonucunu ve bir yönüyle özetini oluşturacak bir içeriğe sahiptir. Biz de sözümüzü onun mısralarıyla bitirelim:

Ne derviş ü ne zâhidden ne mîr ü şâhdan iste

Yürü yokdan seni var eyleyen Allah'dan iste

[Ne dervişten, ne zahidden, ne emirden ve ne (de) padişah'tan iste. (İsteyeceksen, git) seni yoktan var eyleyen Allah'tan iste.]

Gençlerin Gözüyle 15 Temmuz Milli İrade ve Demokrasi" Konulu kompozisyon yarışması

SÖZ KONUSU VATANSA GERİSİ TEFERRUATTIR

Melis GÜLMÜŞ

SAMSUN İL BİRİNCİSİ / GAZİ ANADOLU LİSESİ

*Adı Ömer...
Vücuduna saplanan
otuz hain kurşunla
değiştiriyor bir
milletin kaderini.
Vücudundaki otuz
kurşuna inat tek
kurşunla bozuyor
hainlerin tuzağını.*

Yıldızlar kayıyor bir bir yere,

Ve bir asker, gökyüzünü boyuyor
cesaretiyle.

Adı Ömer... Vücuduna saplanan
otuz hain kurşunla değiştiriyor bir
milletin kaderini. Vücudundaki otuz
kurşuna inat tek kurşunla bozuyor
hainlerin tuzağını. Ardından tarihin
unutulmaya yüz tutmuş zaman-
larından sesler akıyor meydan-
lara; "Haydi bre Seyit Aliler, Kara
Fatmalar, gün yine birlik günüdür!"

Bu gün tarih "15 Temmuz 2016" Bir
vatana sahip olmanın bedelini can-
larıyla ödüyor, 173'ü sivil 240 Ömer...
Adlarını tarihe kendi kanlarıyla yaz-
dırıyorlar; "15 Temmuz Şehitleri"

Bu gün tarih "15 Temmuz 2016" dün-
yanın gözü önünde bir millet ayağa
kalkıp şahlıyor, kalabalık bir halk
seli, kurşunların üzerine yürüyor,
korkusuzca!"

Akıl almıyor, hiç kurşunların üzerine
yürünür mü?

Yüründü işte! Tek bir an düşünülme-
den, bir adım ötesinde öleceğini bile
bile yüründü. Tıpkı Çanakkale'de,
Sakarya'da, Dumlupınar'da ölüme
koşar adım yürüyen atalarının ayak
izlerine basa basa yürüdüler. Tarihin
uzak bir cephesinden kulaklarına
gelen "Ben size ölmeyi emrediyor-
rum" diyen görünmez bir sesin ardı
sıra, millet tek vücut oldu, yaşlısı,

*Korkma! Diye
başlamıyor muydu
bu ülkenin "İstiklal
Marşı," onlarda tek
bir an korkmadan
ölümün üzerine
gittiler. Memleket
sokaklarında
insanlar sel oldu
aktı, tarih oldu
aktı, cesaret oldu
aktı. Özgürlüğüne,
demokrasisine
el uzatan elleri
kırmak için kükremit
sel gibi, bentleri
çığnedi, taşıtı...
Ölüm kusan çelik
zırhlara karşı, iman
dolu yüreklerini
siper ettiler
vatan toprağına.
Zalimleşen
beyinlerin başları
üzerine bıraktıkları
bombalara karşılık,
vatan toprağının
taşını atarak
direndiler.*

genci, askeri, sivil, ölüme meydan okuya okuya yürüdüler. Ölüme koşar adım gidenler öleceğiz dönelim demediler, memleket meselesi ileri dediler!

Korkma! Diye başlamıyor muydu bu ülkenin "İstiklal Marşı," onlarda tek bir an korkmadan ölümün üzerine gittiler. Memleket sokaklarında insanlar sel oldu aktı, tarih oldu aktı, cesaret oldu aktı. Özgürlüğüne, demokrasisine el uzatan elleri kırmak için kükremit sel gibi, bentleri çığnedi, taşıtı... Ölüm kusan çelik zırhlara karşı, iman dolu yüreklerini siper ettiler vatan toprağına. Zalimleşen beyinlerin başları üzerine bıraktıkları bombalara karşılık, vatan toprağının taşını atarak direndiler.

O anlarda, "Kesik Başlı Şehit" gönüllerinin bir köşesinden sesleniyordu; "Haydi! bre yiğitler, baş verimiz, bu vatanın bir avuç toprağına vermeyiz." O sesi hiç duymadı o hainler. Bir millet öyle bir kalktı ki ayağına titredi bir kez daha Sakarya!

Dedi ki; "Biz kandan ve çamurdanız, unuttunuz, lakin hatırlatırız!"

Bir kez daha gösterdik tüm dünyaya Türk'ün gücünü, 15 Temmuz Şehitleri hatırlattı, Türk'ün bağimsızlığına düşkünlüğünü. O şehitler ki şaşkınlıktan afallayan dünyaya, işte geri geldi "Çılgın Türkler" dedirtti! O şehitler ki vatan aşkı, özgürlük

ve demokrasi aşkı için mұmdan kayıklar misali, fani bedenleriyle ateş denizine gözlerini kırpmadan atladılar.

O gece Türk Milleti ellerine bayraklarını, yüreklerine vatan sevgilerini, önlerine inançlarını alıp, çıplak ayakla koştu... Bir halk çıplak ayak devletine yetişti!

-Seksen küsur yaşındayım, böyle bir hainliği içimde görmedim diye haykırdı dedem o gece. Dizlerim titrer yürürken, sabah namazına camiye ucu ucuna yetişirim çoğı kez. Amma o gece! O gece uçtum oğı, uçtum evden köprüye. Bu vatanın toprağına sıksan şehit kanı akar, öyle kolay değil bu vatana ihanet naraları, ata uçtum!

Bir millet uyandı o gece. Korkunç yüzlere karşı birleştirdi eller, kenetlendi yürekler. Öfke oldu aktılar, alçak düşmanın üzerine aynı inançla o gece.

Vatan derken, bir vatanda içimizden sessiz çığılık olur yükselir sesimiz arşa, içimiz titrer milletçe vatan sevdamızdan bizim. O gece, işte o gece titredik, titrettik arşı milletçe. Titredik ve kendimize döndük. Öldük, sakatlandık, başımızın üstünde dönen çelik kanatlara kafa tuttuk, ölüme meydan okuduk. Acıdan haykırmadı tek bir ağız o gece, öfkeden haykırdı, gözünü hırs bürümüş düşmana karşı nefretle.

Güçleri tükenecek oldu bazı anlar, anaların duaları yetişti soluk soluk o gece meydanlara. Hey gidi gafiller, siz ne sandınız bu milleti, hesap edemediniz o gece göklerin ilahi adaletini.

Demokrasi duvarımızda açmaya yeltendiğiniz o yarayı eti, kemiği, kanıyla kapadı bu millet. Paşama söyle diye inletti bir ses ülke göğümüzü; "milletime, anama, bacıma, evladıma söyle, biz o gece namusumuzu çiğnetmedik namerde"

Darbenin iyisi kötüsü olmaz dedi dedem. Kötüdür! Darbe olan bir milletin adımları üçer beşer geri gider. Mestlerini ayağına geçirirken, Atamızın ülkemize darbe yapan işgalcilere söylediği sözdü son sözleri; "Geldikleri gibi giderler"

Evet, geldikleri gibi gittiler. Bir farkla, gelirken ellerindeki tanklara, uçaklara, kurşunlara güvenip dik duran başlarını ülke halkının, vatanının önünde bedenleriyle ördükleri etten duvarlarına çarpıp, o halkın önünde başlarını yere eğerek gittiler! Bizi yok edemeyen güç o gece bizi daha da güçlü kıldı!

-Nereden geliyorsun kardeş dedi biri diğerine!

-Tankın altından kardeş. Bir millet ölümüne ölümle sınandı o gece! Vatan toprağının altında yatmayı göze alanlar olmadan o toprağın üzerinde yaşanmayacağını hatırlatılar bir kez daha!

Edirneli Danyal şimşek gibi tankların önünde arkasında seğirtiyordu.

-Oğlum, Allah'ın aşkına bir bilenez yok mu, bunları nasıl durdurabiliriz?

Kalabalıklar arasından Karslı bir genç bağırdı; "kapatın abi kapatın, egzoz çıkışını kapatın. Arabalarda işe yarıyor bir ihtimal bu da durur.

Kalabalıktakiler, üstlerinde başlarında ne varsa parçalarcasına çıkarıp kapadılar ölüm makinelerinin egzozlarını. Bir ihtimaldi gerçeğe dönüştü, durdurdu ölüm makinelerini. O an ölüm kusan çelik gövdeler demir yığınlarına dönüşüverdi.

-Hay Allah senden razı olsun, Hızır gibi yetiştin kardeş diye bağırsırken sevinçten halk, Hızır Oğlan, şehit düşmüştü çoktan.

Hainler! Alçakça arkadan vurmaya kalktı, ekmeğini yiyip, suyunu içtiği vatani... Kurşuna yürüyen 240 demokrasi şehidimiz, Türk'ün kudretini gösterdi, düşmanı damarlarında akan asil kanlarındaki güçle püskürttü...

O kâbus gecesi bitti. Asıl görev şimdi başlıyordu!

Gecelerce halk meydanlarda demokrasi nöbetine durdu. Uyuyan bebeklerin üzerine bağımsızlığımızın sembolü Türk Bayraklarını örttüler. Mesaj açıldı; Biz hür yaşadık hürliğümüz için öldük. Yeter ki çocuklarımız vatanlarında özgürce yaşayabilsinler diye!

-Bacım beklenir mi vatan meydanlarda? Kaçırırlar mı toprağımızı altımızdan? Saat gece yarısını çoktan geçti, çoluk çocuk perişan oldunuz. Hadi şimdi gidin sabah yine gelirsiniz dedi adam!

-Yooook dedi kadın. Bekleriz biz çoluk çocuk. Memleket davası bu oğul! Bir davada tek vücut durulursa o davanın sırtı yere gelmez! Şu karanlık gündüzler bir geçsin hele. Biz ki öyle bir milletiz ki "milli duruşumuz vatan için ölmektir"! Uyumak da nesi? Sustu adam, gözleri dolu dolu.

3 yaşındaki kardeşim sessizdi o gece, hiç olmadığı kadar sessiz. Küçüktü, ürkmüştü seslerden. Ama

daha anlayacak yaşta değildi olanları. Ya da biz öyle sanmıştık! O derin çocuk kalbinin sezgileriyle anlamıştı sanki. Kasvetli bir hüznün doruk noktasında aniden yattığı minderden ayağa kalktı, hızla cama ilerledi kucağında sıkı sıkı tuttuğu o çok sevdiği bayramlık kırmızı rugan pabuçlarını sokağa fırlatıverdi...

Dedemin ağladığını ilk kez o anlarda gördüm. Gözyaşları aklaşmış sakallarının arasına akarken dilinden şu sözcükler dökülüyordu; "Biz ki Barbaros'un torunlarıyız, otuz kuşatma yapmışız yılmamışız, biz ki Fatih'in torunlarıyız gemileri kızaklarla Haliç'e indirmişiz, biz ki Kanuni'nin torunlarıyız Viyana kapılarına dayanmışız, korkmayın bu vatana hiçbir şey olmaz!"

Umudun en koyu halini, dedemin ışıldayan gözlerinden akan gözyaşlarında parıldadığını görmüştüm o gece.

-Cesaretin resmi çizilir mi dedim dedeme!

-Çizdiler bak evlat dedi, çizdi şehitlerimiz kanlarıyla! Hadi şimdi rahatça uyuyun. Yarın güneş daha bir parlak doğacak bu ülkenin bahtına. Biz kalanlar güneşin doğduğunu görebileceksek her sabah özgürce, Ömerler, Aliler, Memetler bedelini ödediği içindir. İşte bu cesaretin resmidir kızım. Kardeşinin kırmızı pabuçları var ya işte onlar da bu ülkenin umudunun resmidir...

Bu bir darbe kalkışmasıymış! Güldüm acı bir tebessümle. Hey gidi akılsızlar, iki tank, otuz kurşunla çiğnetir miyiz sandınız bu toprakları, üstümüz kadar altımızda bekliyor binlerce vatan evladı...

15★TEMMUZ

DEMOKRASİ VE MİLLİ BİRLİK GÜNÜ

UNUTMA UNUTTURMA

İlkadım
Belediyesi

ERDOĞAN TOK
İLKADIM BELEDİYE BAŞKANI

/ilkadimbld

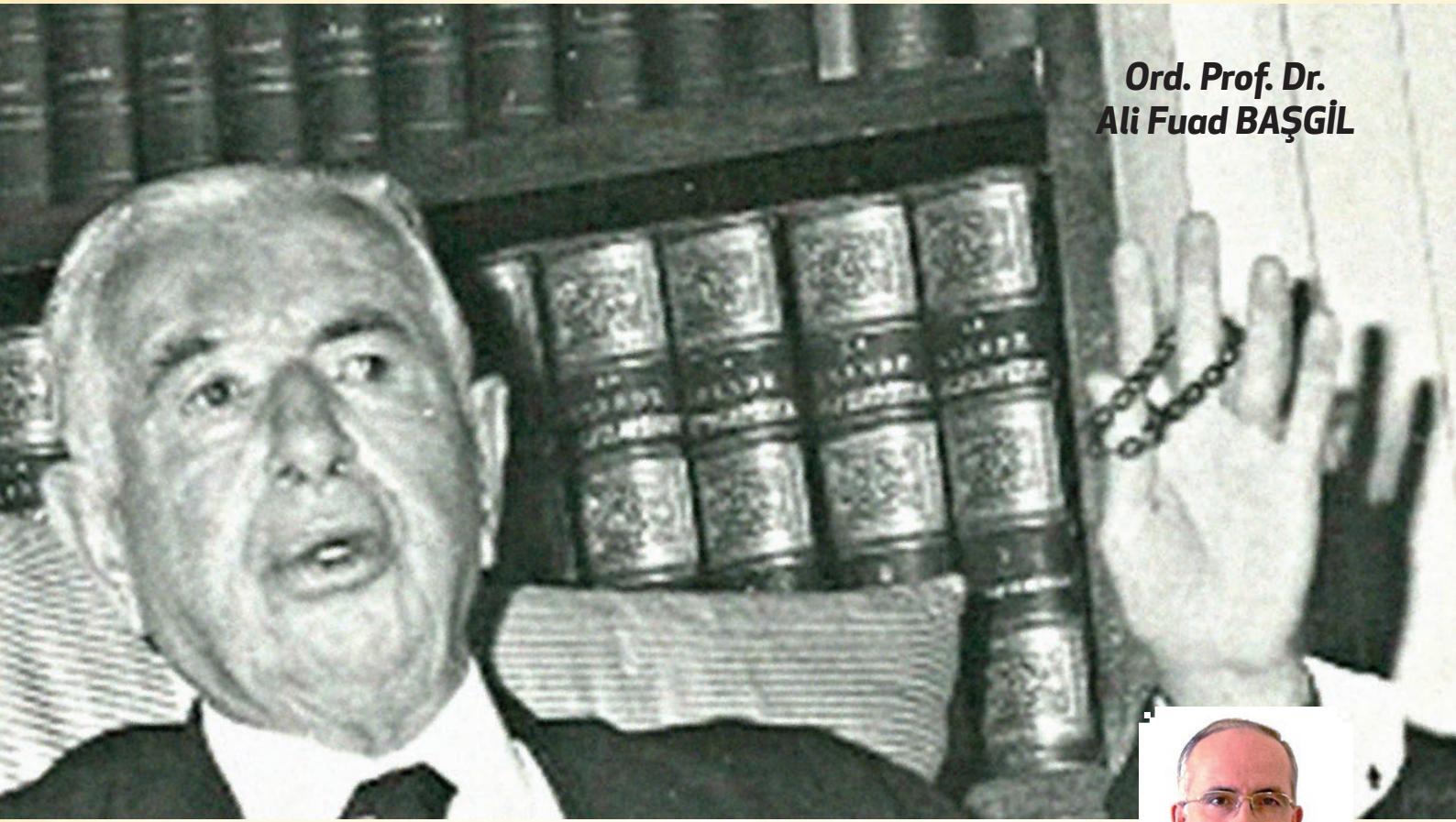

/ilkadimbld

www.ilkadim.bel.tr

**Ord. Prof. Dr.
Ali Fuad BAŞGİL**

1960 Darbesi Karşısında Samsun-Çarşambalı **Ord. Prof. Dr. Ali Fuad BAŞGİL'in** **Demokrasi Mücadelesi**

Prof. Dr. Cevdet YILMAZ

*1960 Darbesi öncesinde
iktidarı itibarsızlaştırma
çalışmaları başarıya
ulaşmış, darbe günü
ve sonrasında halkın
yekvücut demokrasiye
sahip çıkması bu yolla
engellenmiştir.*

Cumhuriyet Dönemi içinde "1960 Darbesi" bütün darbelerin anası olarak kabul edilmelidir. Çünkü bu darbenin hazırlanması, darbenin gerçekleştirilmesi ve akabinde alınan tedbirler ve cereyan eden olaylar sonraki darbeler için örnek teşkil etmiştir. Misal; 1960 Darbesi öncesinde iktidarı itibarsızlaştırma çalışmaları başarıya ulaşmış, darbe günü ve sonrasında halkın yekvücut demokrasiye sahip çıkması bu yolla engellenmiştir. O günlerde mevcut hükümet üyeleri aleyhine "gençlerin

kıyma makinelerinde doğrandığı", "bakanların zimmetlerine para geçirdikleri", Başbakan Menderes hakkında bile "tonlarca altın ve mücevherle yurtdışına kaçarken yakalandı" vb. gibi iftiralara amacına ulaşmamış olsaydı 15 Temmuz hadisesi öncesinde benzer haberler gazete ve televizyonlarda yer almazdı.

Bu nedenledir ki 1960 Darbesi her yönüyle ele alınmalı, darbelerle giden yolda döşenen taşlar tek tek incelenmeli, okullarımızda gençlerimize bunlar bütün ayrın-

tıları ile öğretilmelidir. Bu vesileyle Bütünşehir Dergimizin bu sayısında Türkiye'nin başına bela olan darbeler ele alınmış, Samsun ve ülke genelinde toplumsal hafızayı canlı tutmak ve geleceği aydınlatmak adına elimizdeki kaynaklardan yararlanarak bazı tespit ve önerilerde bulunulmuştur.

Prof. Dr. Süleyman YALÇIN

Bu itibarla, 1960 Darbesinin Samsun'daki etkileri ele alınırken, bir Samsunlu olan Ord. Prof. Dr. Ali Fuad Başgil'in bu darbe öncesi ve sonrasındaki tutumunun ülkemizi nasıl etkilediği, bu örnek insanın darbeler karşısındaki tavrını, milletin O'ndan, O'nun milletten beklentilerini ele almadan geçemezdik.

Aşağıda sunulan ifadeler merhum Ord. Prof. Dr. Ali Fuad Başgil'in arkadaş ve talebelerine aittir. Türkiye'de 1960'ta yaşadığı darbenin öncesinde ve sonrasında, o karanlık günlerde neler yaşandığı ve nasıl bir demokrasi mücadelesi verildiğini O'nun en yakınında bulunan bu kişilerden daha iyi başka kimse anlatamazdı.

Metinde yer alan ifadeler, 19 Nisan 2008'de Çarşamba Belediyesi tarafından Çarşamba ilçe merkezinde düzenlenen "Ölümünün 41. Yılında Ord. Prof. Dr. Ali Fuad Başgil" isimli sempozyumda, yine metinde adı geçen kişilerin katılımıyla sunulan (daha sonra tarafımızdan aynı adla kitap haline getirilerek Çarşamba Belediyesi tarafından yayınlanan) sözlü bildirilerden derlenmiştir.

SAMSUN'UN ŞEREFİ; ALİ FUAD BAŞGİL

Prof. Dr. Süleyman YALÇIN

Eskilerin eskimeyen güzel sözlerinden birisi: **"Bir mekânın şerefi, orada bulunandan dolaydır der"**. Hocamın da buralı oluşu bu mekânı şerefli kılmıştır. Başgil Hocayı biraz tanıyan bir insan olarak onun varlığı sadece Çarşamba veya Samsun'a değil tüm Türkiye'ye şeref vermeye yeter. Zira O'nu yetiştirmiş, çevresini aydınlatan bir aydın ve mütefekkir bir şahsiyet olarak biliyorum. Ama O aynı zamanda insan olmanın kemaline ulaşmış, çevresini aydınlatan müstesna bir kişidir.

1957 seçimlerinde DP yine kazanmış, CHP mebusları bu seçimde artmış ise de yine muhalefetin başını çekiyordu. Bundan ötürü Menderes iktidarı ile çetin bir kavgaya girişmişlerdi. İşte o yıllarda akliselimini kaybeden siyasetin her iki tarafı da işin hal yoluna yanaşmadan olayları germeye devam ederken, Cumhuriyet tarihinde ilk defa iktidarı ve meclisi kapattıran bir askeri darbe gerçekleşti. Genç ve tecrübesiz askerlerden oluşan cunta, akıl almaz işler yaptı. 27 Mayıs ortaya çıkmadan evvel Ali Fuad Hoca, Cumhurbaşkanı Celal Bayar ve Başbakan Adnan

1957 seçimlerinde DP yine kazanmış, CHP mebusları bu seçimde artmış ise de yine muhalefetin başını çekiyordu. Bundan ötürü Menderes iktidarı ile çetin bir kavgaya girişmişlerdi. İşte o yıllarda akliselimini kaybeden siyasetin her iki tarafı da işin hal yoluna yanaşmadan olayları germeye devam ederken, Cumhuriyet tarihinde ilk defa iktidarı ve meclisi kapattıran bir askeri darbe gerçekleşti. Genç ve tecrübesiz askerlerden oluşan cunta, akıl almaz işler yaptı.

Menderes'in "bu çıkmazdan nasıl çıkarız" sorularına Ankara'da çok makul çözümler dile getirmiş idi.

Ali Fuad Hoca, işin kısa yoldan hal edilmesi için **evvela hükümetin çekilmesini ondan sonra bir anlaşma hükümeti kurularak, cemiyet içindeki bu yükselen sıkıntıyı çözelim** demişti. Fakat bu iş olmadı. Nihayetinde 27 Mayıs sabaha karşı Türkes'in sesinden tanıdığım darbe patladı. Sabah sokağa çıkma yasağı vardı. Sultanahmet'teki evimden çıktım. Gizlice sessiz, kimsesiz sokaklardan Beyazıt'ta oturan Rahmetli Hasan Basri Çantay'ın evine gittim. Kapıyı çaldım ve kapıda beni gördüğü zaman **"Oğlum, bu darbe İslam'a ve Türk Milletine karşıdır"** dedi. Bu teşhisinin hala doğru olduğuna işaret etmek istiyorum.

1961 yılında Hoca, **kurucu meclisin kuruluşunun hukuka uygun olmadığını** yazdı diye alelacele Balmumcu Çiftliği'ndeki askeri kışlaya alındı. Ben de onun ziyaretçilerinden birisiydim.

Ali Fuad Hoca'nın gelişi onu Nurettin Topçu Hoca ile Ankara'ya gönderişimiz ve senatörlüğü de bıraktıktan sonra İsviçre'ye gidişini ve orada Fransızca olarak **"27 Mayıs'ın Sebebi ve Neticeleri"** isimli eserini hazırladığını biliyorum. Bu aziz insanın edebinin, görgüsünün, terbiyesinin örneklerini askeri kontrol altındayken, hapis hanedeyken, İsviçre'deyken, Fener yolundaki evindeyken her zaman gördüm.

Son söz olarak Başgil için şunları belirtmeliyim: O her şeyden önce bir Osmanlı münevveriydi. Aile ocağında, doğduğu Çarşamba'daki okul yıllarında ve muhitinde gördüğü değerleri, Birinci Cihan Harb'i'nde müdafaa etmek için kazandığı gazilik rütbesinin

manasını, orta ve yüksek tahsilini yapmak üzere gittiği, doktorasını tamamladığı garbın lider ülkelerinden birinde asli şahsiyetini kaybetmeden, inkâr etmeden, ülkesine dönmüş, her şeyin değiştiği, eski değerlerin geçerliliğinin kalmadığı, onlarla irtibatın kesilmek istendiği bir ortamda şaşırmadan, değişmeden, onları inkâr etmeden, yoluna ve mesleğine, milletine hizmet veren nadir bir âlim, mütefekkir ve kâmil insan olarak onu selamlıyorum.

Ali Fuad Başgil Hoca'nın müstesna bir hususiyet ve kabiliyetini de belirtmem gerekiyor: Bu, O'nun erişilmez güçteki ifade tarzı ve üslubudur. Gerek günlük konuşma ve yazılarında doyulmaz üslubu gerekse dersleri, konferansları ve kitaplarına kadar uzayan inandırıcı beyanları ve ifadeleri, çevresindekileri özellikle meş'um 27 Mayıs 1960 olayı öncesi ve sonrasında basındaki seri yazılarında görülür. Nitekim O'na yurt çapında sevgi ve ümit kaynağı, bu yazılar olmuştur. Bu hakikati, **"düşükler, gericiler"** gibi suçlamalara maruz kalan millet çoğunluğu, şehirlerdeki aydınlardan, kasaba ve köylerdeki vatandaşlara ve dağ başındaki çobanlara kadar uzanan, millet çapında bir sevgi, takdir ve umut kalesinin tek kaynağıydı.

İnsanlığın, millî kültürümüzün öz değeri olan İslam'a inanmış, onun bazı vecibelerini yerine getirememenin üzüntüsünü duyduğunu bize bizzat hissettirmiş, o acıları hissettiren bir kişilikle her adımda hakkı ve doğruyu arayan bir âlim, bilge ve kâmil bir insan olmasının idrakiyle ömrünü hizmetlerle tamamlamış, **kişiliğiyle Türk aydınlarına timsal olmuştur**. O'nu, bu şahsiyetiyle tanıyor, hayırla anıyor, hatırası önünde saygıyla eğilirken Allah'tan rahmet ve mağfiret diliyorum.

Rasim CİNISLİ

DARBE ÖNCESİ VE SONRASINDA ÜNİVERSİTENİN DURUMU,

ALİ FUAD BAŞGİL; SEÇİMLER VE CUMHURBAŞKANI ADAYLIĞI

Rasim CİNISLİ

1959-1960 ders yılının ilk günlerinden bir gündü. İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nin büyük amfisi olağan üstü hareketlilik kazandı. Koca anfi biranda tıklım tıklım doldu. Ord. Prof. Ali Fuad Başgil derse gelecekmış dediler. Merdiven başlarında bile ayakta duracak yer kalmamıştı. Üst sınıflardaki öğrenciler, başka fakültelerden gelenler, hatta dışardan katılan yaşlı başlı misafir dinleyiciler kıpır kıpır bir heyecanla bekleyiyorduk. Uzun ve büyük kürsünün arkasındaki kanatlı kapı açıldı, önde orta boylu, tıknaz, pembe yüzlü, beyaz saçlı, şık giyimli **"zat-ı muhterem"** ağır ve emin adımlarla mikrofona yaklaştı. Arkasındaki refakatçi heyet profesörler, doçentler, başasistan ve asistanlar kıdem sırasına göre yerlerini aldılar. Yeni asistanlar ön sıralarda öğrencilerin arasına oturdular. Çıt yoktu.

Manzara muhteşemdi...

Ali Fuad Hoca salonu selamladı; "arkadaşlar" diye söze başladı. Kelimeler ağzından su gibi akıyordu. Etkileyici ve güzel cümlelerle konuşuyordu. Sözler dikkatle seçilerek yerlerine oturtulmuş gibiydi. Kaliteli üslubu, ciddi kimliği, başkalarıyla kıyas kabul etmez bir üstünlük sağlıyordu. O konuştuğunda sanki dünyamız genişliyordu. Liseli öğrenciler olmaktan kurtulmuş kırk yıllık hukukçular gibi kıymet kazanmıştık. Üniversitenin, üniversiteli olmanın ne demek olduğunu o gün anlamıştım. Ali Fuad Başgil gibi bir âlim bizi "arkadaş" olarak kabul ediyor, bizi önemseydiğini hissettiriyordu...

İlk dersinde "Hukukun ana meseleleri", üzerinde konuştu; Hukukun kaynaklarını gösterdi, insan ve toplum hayatı için hukukun lüzumunu anlattı. "Zalimlerin bile bir gün hukuka muhtaç olacağını" vurguladı. "Adaleti, beşeriyete sunulmuş ilahi bir nimet" olarak yorumladı. "Genel hukuk konuları", birkaç ders sürdü. Hoca, Mimar Sinan gibi temeli sağlam atıyordu. Zaman zaman "Yusuf Has Hacı", "J.J. Rousseau", "Montesquieu" gibi ünlü düşünürlerin görüşlerini konu içinde değerlendirirken; çoğunlukla asistanlarına bazen de öğrencilerden birine dönerek "Rousseau böyle diyor ama sizin bu husustaki icdihatınız nedir?" Gibi sorularla hem dersleri renklendiriyor hem de öğrencilerine "Siz de Rousseau gibi İbni Sina gibi düşünen kafalarsınız kendinize güvenin. Çalışın muhakemenizi çalıştırın" mesajlarını veriyordu.

Mesajları da yerini buluyordu. Ders sonrası öğrenciler arasında müzakereler, münakaşalar devam ediyor; heves ve şevk artıyordu. Bir sonraki derse hazırlıklı gelmek için kütüphanelerde literatür karıştıranların sayısı çoğalıyordu. Geleceğin ilim adamları, hâkimleri, avukatları, yöneticileri kendi özgüvenlerini kazanıyordu. Hoca demek istiyordu ki "Sizin görüşleriniz de kıymetlidir. İçinizdeki cevheri çalıştırın. Kimseden eksik değilsiniz. Siz de kendi dünyanızda düşüncelerinizi geliştirebilirsiniz. Yeter ki çalışsınız. Kimden gelirse gelsin ve ne olursa olsun her ortamda savunma ve yargı yeteneklerinizi geliştirmek için hak bildiğiniz yolda karşı görüş üretme cesaretine sahip olmalısınız".

Hoca her fırsatta "doğru düşünmek için yolun hür düşünce tarlasından geçtiğini, hür düşünmek için de cesaret gerektiğini" söylerdi. Doğru düşünmek doğru düşünceyi uygulama alanına koyacak irade sahibi olmak. Karar yeteneğini taçlandırarak sorumluluk bilinci ve disiplin terbiyesi ile adalet iklimine ulaşmak... Her insan için, özellikle her hukukçu için gerekli altyapı bu idi. Hoca bu alt yapıyı gergefinde nakış nakış işliyordu.

1960 yılına girerken memleket ufuklarında siyasi kara bulutlar dolaşmaya başlamıştı. Siyaset Türkiye Büyük Millet Meclisi'nden çıkmış sokaklara, meydanlara dökülmüştü. Siyaseti ateşleyen iç ve dış mihraklar özellikle üniversite ile kışlayı anafuruna almış kışkırtıyordu. İlk kundaklama üniversitelerde patlamıştı.

Üniversite bahçesinde başlayan yangın hızla kurumlara, kuruluşlara ve ülke geneline yayılmıştı. Üniversite ateş topu gibi değdiği yeri kavuruyordu. Menderes iktidarına karşı mitingler yapılıyor "Olur mu böyle olur mu kardeş kardeşi vurur mu" diye marşlar söyleniyordu. Basın tüyler ürperen iddialarla yangına benzin döküyordu.

İddialar korkunçtu:

- "Gençler öldürülmüş kıyma makinelerinde kıyılmış, hayvan yemi yapılmış"
- "Harbiye imha edilecekmiş."
- "Hazine boşaltılmış, 12 uçak dolusu altın ve antik müze eşyası bir gece yurt dışına kaçırılacakken son anda yakalanmış."

Sonradan, hepsinin yalan ve iftira olduğu anlaşılan bu türlü balonların şişirdiği ve pişirdiği bir ortamda; "Ordu gençlik elele" diyerekten 27 Mayıs 1960 darbesi yapıldı. Parlamento kapatıldı. Solcu olmayan partiler ve dernekler fesh edildi. Anayasa iptal oldu. Cehennemî bir korku ortamı içinde memleket bir gece yarısında silah zoru ile solcuların eline geçti. Astıkları astık, kestikleri kestikti. Acımasız bir diktatörlük başlamış, masum ve vatansever insanlar ispiyon ve ihbar değirmenlerinde öğütülüyordu. Solcu olmayanlar üniversitelerden içeri giremiyor, kendini gizlemeyi beceremeyenler dövülüp kovuluyordu. Komünistler üniversite bahçesinde sözde "halk mahkemesi" kurdular. Nur içinde yatsın

büyük idealist vatansever İlhan Darendelioğlu'nu ölüme mahkûm ettiler.

Bu azgın ve insafsız terör bütün gücü ile Ali Fuad Başgil'i hedef seçmişti. Bir bakıma her şeyi, herkesi sindirmişler tek başına Başgil Hoca baş eğmiyordu. Vakarlı bir duruşla bir elinde ilmi, diğer elinde cesareti ile karakterin timsali olarak ayakta ydı. Bu onurlu duruş Başgil'i büyütüyor, darbeciyi, solcuyu, eyyamcıyı çıldırtıyordu. Üniversite gençliği öğrenci olmaktan çıkmıştı. Militan olarak kullanılıyordu. Solcu hocalar da bu senaryoya uyum sağlamışlardı.

Milletin içine nifak sokulmuş, halk sıkıntılar içindeydi. Korku ve belirsizlik tehlikeli boyutlara ulaşmıştı. Böyle bir ortamda, Ali Fuad Başgil canı pahasına mücadeleye girdi. Günlük gazetelerde "İlmin ışığında günün meseleleri"ni yazarak doğruları gösterdi. Herkesi akliselime davet etti. "Taviz daha büyük tavizlerin davetçisi olur" diyerek. Tek başına; Hukuk yolunda demokrasiye dönüşü savundu. 27 Mayıs darbesinin üzerinden bir ay geçmeden Millî vicdanın sesi oldu. Millet istediği nefesi, aradığı lideri bulmuştu. Toroslar'daki çobanın, Palandöken'lerdeki köy muhtarının kasketinin içinde hocanın yazıları saklanıyordu. Bu çıkış, sahipsiz köy isteyen darbecileri kızdırdı. Yazılarından ötürü Hocaya aylarca hapis hanelerde çile çektiler. Ama ilerlemiş yaşına, bozulan sağlığına rağmen hocayı yıldıramadılar.

Balmumcu garnizonunda tutuklu

olan hocayı ziyarete gitmiştik. İki üniformalı subayın nezaretinde geldi. Masalardan oluşan barikatın iç tarafına oturdular. Biz karşı tarafa sıralandık. Elini öpmeye masaların genişliği mani idi. Hocanın gözleri hasta sağlığı iyi değildi. Çok üzümüşüm.

-Hocam görüyorum ki burada çok rahatsızsınız sağlığınız bozulmuş. Yazılarınıza bir süre ara verseniz olmaz mı? dedim. Acı bir gülümsemeyle dedi ki:

-“Yavrum ben Samsunun Çarşamba ilçesinde mütevazı bir ailenin çocuğuyum. Bu millet beni okuttu, Avrupalarda tahsil yaptım. Bu güne geldim. Aziz milletimin bu dar gününde hizmet etmezsem borcumu ne zaman öderim”. Kulaklarımız bu sözleri duyarken gözlerimiz hocanın omuz başında bekleyen subayın yüzüne dikilmişti. O da kamçı yemiş gibi acı içindeydi. Ama emir başka yerdendi. Yanımdaki arkadaşım: - *Hocam memleketin durumunu nasıl görüyorsunuz?* dedi.

Bu suali bekliyormuş gibi, sanki subayların raporuna geçsin diye sesini yükselterek;

-“27 Mayıs darbesi memleketi 50 sene geriye götürmüştür. Bu gün memleket azgın dalgalı denizde sürüklenen kırık bir tekne gibidir. Su alıyor ve limon kabuğu gibi sallanıyor. İstikrarsız ve sisler içindeyiz”.

27 Mayıs darbecileri Başbakan Adnan Menderesi, Dışişleri bakanı Fatin Rüştü Zorlu ve Maliye Bakanı Hasan Polatkan'ı idam ettiler. Millî vicdan kanadı.

İdamlardan 25 gün sonra belirsiz bir ortam ve boğucu bir atmosferde milleti seçim sandığına çağırdılar. Milleti korkuyla ürkütüp demokratik görüntü içinde darbeciler yandaşları ile birlikte seçim sandığından çıkarak, milletlerarası platformda meşruiyet kazanmak istiyordu.

Buna rağmen seçim demokrasiye dönüş için bir aşama idi. Alelacele partiler kuruldu. Seçmen D.P. (Demokrat Parti) yerine seçeceği partiyi belirlemeye çalışıyordu. Ali Can'ın Y.T.P. (Yeni Türkiye Partisi) mi? General Ragıp Gümüşpala'nın kurduğu A.P. (Adalet Partisi) mi?.. Millet Ali Fuad Başgil hocayı izliyordu. Hem Parlamente'ye girmesini istiyor hem de hangi partiyi geçeceğini kolluyordu. Başgil hoca Adalet Partisi'nden Samsun Senatörü oldu.

Seçim sonuçları 27 Mayısçıları hüsrana uğratmıştı. Halkın gücünü küçümseyen darbeciler müthiş tokat yemiş şoka girmişlerdi. Halkımızın anlamlı sukutu bozulan siyasi istikrarı yeniden kurmak istiyordu. Vatandaş lezzetini sevdiği demokrasiyi özlemişti. Toplum vicdanı, bu çare için tek isim üzerinde birleşti. **Ali Fuad Başgil.**

Milletimiz Başgil'in reisicumhur olmasını istiyordu. Halk, seçtikleri milletvekillerine Başgil hocayı seçmeleri için sıkı sıkı tembih etti. Vatandaşlar Milletvekillerini Ankara'ya taşıyan trenin siyah gövdesine gece karanlığında tebeşirle adam boyu harflerle "Reisicumhur Ali

Fuad Başgil'' yazarak uğurladılar. Milletvekilleri Ankara'ya geldiklerinde adayları belli idi. Milletin bağrından coşan bu teveccühü Ali Fuad Hoca reddedemedi.

"Politikanın içindeyim fakat kalkan arkasında dövüşenlerden değilim" derdi. Devletine ve milletine büyük hizmetler vermiş Demokrasi şehidi Adnan Menderes'in darağacındaki silüetine baka baka millet adına, demokrasiyi yeniden kurmak uğruna, aday olmayı kabul etti. İşte bu fırtınaların içinde Başgil hoca yine dimdik yine ağırbaşlı yine mütevazı idi. Ama bu gelişmeler karşısında Ankara'daki darbeci yeniden silaha sarılmıştı. Seçimleri yaptırdığına pişman olmuştu. *"Meş'um Yıldız Prokotolu"*nu dayatarak seçimleri iptal etmek istediler.

Org. Fahri Özdilek ve Gen. Sıtkı Ulay Ankara'da, Başbakanlık odasında gecenin saat 02'sinde, Ali Fuad Başgil'i aday olmaktan vazgeçirmek istediler. Hoca'yı hayatı ile tehdit ettiler. Böyle bir ortamda Hoca'nın verdiği cevap muhteşemdir. Hoca: - *"Paşalar siz hiç harp gördünüz mü?"*... diye sorar. Generaller harp görmediklerini söyledince Hoca:

- *"Ben Kafkas cephesinde 4 yıl savaştım. Harp içinde ölüm akla gelmez. Ben şu anda harp içindeyim ölüm korkusu yolumu kesmez"*.

Tehditlerinin işe yaramadığını gören darbeciler birkaç saat sonra açılacak Parlamente'yu fesh edeceklerini ve seçimleri iptal edeceklerini açıklayınca Hoca durakladı!... Kurmak ve

kurtarmak istediği demokrasi'nin kendi adaylığı bahane edilerek yeniden tehlikeye itilmesini istemedi. İyi kötü seçim yapılmış parlamento açılacaktı. Önemli bir mesafe alınmıştı. Parlamento bundan sonra dirayetini gösterebilirse umutlar gerçekleşebilirdi. Siyasette zaman ve mesaj çok önemli idi. Hoca mesajını vermiş zamanı parlamento'ya bırakarak, Reis-i Cumhur adaylığından çekildi, senatörlükten de istifa etti. Reis-i Cumhurluk olmadı, senatörlükle devam edeyim demedi.

"Mutlu o insanlardır ki ellerindekini millet yolunda feda etmek feragat ve cesaretine sahiptir" diye düşünürdü.

Hayatı boyunca kullandığı, yüsek ahlak ve karakterinin gereğini yaptı. O, tarihle konuştu. Popülist olmadı. Şahsi çıkarları için ilme ve ahlaka uymayan hiçbir işin sahibi değildi. Devlet ve millet menfaatinin canından aziz bildi. İlim ve ahlak sevgisiyle yaşadı.

- Demokrasi kahramanı Ali Fuad Başgil, Hoca diyordu ki:

"Türkiyemiz, bir zamandan beri. Diyojen gibi gün ışığında elinde fenerle, devlet adamı aramaktadır. Onu bulduğu gün mutlu olacaktır". "Bahtiyar o millettir ki başında bilgili namuslu ve feragat sahibi devlet adamları vardır".

Ciddi tarih, demokrasi kahramanı Ali Fuad Başgil'i koynunda yaşatacaktır. Bu güne kadar devam eden sisler bir gün dağılırsa Hocam şafak yıldızı gibi demokrasinin hür ve aydınlık ufkunda gülümseyerek gençliğe yol gösterecektir.

Rıza AKDEMİR

1960 DARBESİ'NE GİDEN YOL, MENDERES'İN İDAM HABERİ VE ALİ FUAD BAŞGİL'İN HAYKIRIŞI

Rıza AKDEMİR

Yıl 1960... Anasının ak sütü gibi bir seçimle iş başına gelmiş, aşk, heyecan, iman dolu, aksiyon dolu, vatani Ardahan'dan Edirne'ye kadar kucaklamak isteyen insanların hâkim olduğu meclis... Bunlar toprağını seven insanlar, susuzken çeşmenin geldiğini, gökten yağmur bekleyen köylünün hasretini duyan, anlayan, keçinin peşinden koşan çocuğunu okula kavuşturmak için çırpınan insanlar, bunlar bir süngü darbesiyle yıkıldılar, süngü darbesiyle... 1957'de yüzde kırk yedi oy alan bir parti darmadağın... Sadece bir partinin değil, milyonlarca insanın ümidi, hastaneye kavuşmak isteyen insanın ümidi, tarlasına su vermek isteyen köylünün ümidi, işsiz adamın ümidi yok edildi, ezildi ve biz bir partiye inanmış olmanın ızdırabını yaşadık. Ve yağmur gibi gözyaşı... Her şey durdu.

Benim onurumu çiğnersen benim insanlık hakkımı çiğnersin. Çiğnemen benim kalbim, benim

ümidim, benim sevgim, benim aşkım.

Bunu çığnıyorsunuz. Samsun'da maiyet memuruyum. Hemen hükümetin önünde bir parti binası var. Bir seçim oldu. Yıkılmak istenen o büyük dava, bütün ihtişamıyla ayaktaydı. Ve bu arada Demokrat Parti'ye mensup olan, onun kurucusu olan ve bundan şeref duyan babam... Bir şeye dikkatinizi çekiyorum. Ne kadar ağlıyor, ne kadar gözyaşı döküyorum bilemezsiniz. Bu memleketin kara sevdalı çocuğu, kalbini parça parça ederek kitlelere dağıtan, sevgisini, aşını dağıtan insan Adnan Menderes asılmış. Evimizin önünde davul zurna çalıyor. Ve ben ağlıyorum...

Bir ses yükseliyor bu ümitsizlik içinde, bu karanlık içinde, bu hengâmede, bir ses yükseliyor Türkiye'de: O ses, Ali Fuad Başgil'in sesi... Gazetelerde yazıyor. O ses, bu yanlış diyor, bu hata diyor. Bu demokrasiye, insanlığa sığmayan bir hata diyor. Olmaz... Bir davaya inanıyorsanız, uçurumlar aşmak zorundasınız, ızdırap çekmek zorundasınız... Aldılar götürüyorlar. Nereye götürüyorlar? Sen bizim inandığımız gibi konuşmuyorsun! Bizim söylediklerimizi söylemiyorsun. Halk diyorsun, adalet diyorsun, demokrasi diyorsun. Vatan, bayrak diyorsun. Bunlar bize uzak kelimeler. Gel diyorlar. Gel diyenler kim? Yetiştirdikleri. O ışık dolu alıyla, o beyaz saçlarıyla, o müstesna simasıyla, Ordinaryüs Prof. Dr. Ali Fuad Başgil, hesap veriyor. Niçin düşünüyorsun? Düşündüğünü niçin söylüyorsun? "Gençler! Müstesna insanlar

bilirler: Eğer düşüncenizi ifade etme imkânına sahip değilseniz, insanlığınızın bir hükmü yok demektir. Bir vatan üstünde biz, dedelerimizin babalarımızın kemikleri üzerindeki bu vatanda biz inandığımız, düşündüğümüz gibi söyleme hakkına sahibiz. Bu hak bizimdir".

Ali Fuad Başgil'in alınına çalınmak istenen kara leke, yakışkısız, haysiyetsiz, basit ve çirkindi. Gericici iddiası... "Sen gericisin", "Sen mürteccisin". Değerli arkadaşlar, müstesna gençler, Samsun'un şerefli insanları lütfen dinleyin. Ben 1908'den beri bu çığlığı duyuyorum. Meclis basılırken bu çığlığı duydum. Mahmut Şevket Paşa öldürülürken bu çığlığı duydum: "Gericiler". Kim bu gericiler? Bunlar Sakarya'da ölenler... Bunlar Sarıkamış'ta ölenler, Bunlar Sina'da ölenler, bunlar camiye gidenler, Bunlar Allah'a avuç açanlar... Bunlar mı gericici! Ordinaryüs Profesör Ali Fuad Başgil mi gericici? Dünyada bundan daha utanmaz, bundan daha haysiyetsiz, bir ifade yok. Bu, ateş böceğinin "güneşe sen karanlıksın" demesi kadar gülünç ve ayıp bir ifade.

Bu belge basıldığı zaman çoğunuz dünyada yoktu. 1951'de yine böyle uğursuz bir baykuş sesi Türk halkına gericici diyor. 1951'de ve ben bunu 1930'da da duydum, 1908'de de duydum. Benim sınavım dünün sınavı değil, benim sınavım tarihin sınavı. Bunun için konuşuyorum. Hatırasını yâd ettiğimiz Nurettin Topçu'nun yazısı var burada. Ali Fuad Başgil'i alkışlama yazısı... İnanılmaz yücelikte bir yazı... 56 sene evvel yine

aynı oyun var. Bu belgenin 75 milyon nüshası olsa dağıtsak da okusalar. 57 sene evvel bu büyük gök kubbeyi dolduran bir ses ve imanla Ali Fuad Başgil, kendisine gericici diyenlere en ağır darbeyi, en sert yumruğu nasıl indirmişti? Hepsini okumaya zaman yeterli değil ama şuradan üç beş kelime okuyayım. "Şimdi her karışına şehitlerimizi gömdüğümüz derinliğinde ecdadımızın kemikleri olan bu topraklar üstünde insanca, yiğitçe, şerefle ve haysiyetle yaşamak istiyoruz".

Aziz Samsunlular;

Bu memlekette hain ve sinsici bir zihniyet, nedense yüzyıllar boyu bütün gerçekleri toprağa canlı canlı gömmeye ve yalanın saltanatını ilan etmeye çalışır. 14 Mayıs 1950'de doğan demokrasi hareketini insafsız, yersiz, çürük şayialarla, dedikodularla, baltalamaya çalıştılar. Buna ait çok önemli bir tarihi hatırayı dile getirmek istiyorum.

Unutmayın lütfen! 1960 darbesinden sonra Yassıada'da kurulan ve Ortaçağ'ın engizisyon mahkemelerini aratmayan mahkemelerin merhum ve mağfur Adnan Menderes'e suç diye isnat ettiği iddia, Türkçe okunan ezanı yenisinden aslı şekline çevirmek idi. Bu iftira, akıl almaz bir yalandı. Bu değişikliğe o zamanın muhalefeti de oy verdi. Bu çürük zihniyet, oy verdiği değişiklik için daha sonra Adnan Menderes'i itham ederek Onun kellesini istedi. Düşünün, kıyaslayın ve hüküm verin.

14 Mayıs 1950'de taptaze bir imanla, müthiş bir heyecanla, coşkun bir ruhla meclisi dolduran

Demokrat Parti, ezanı 1933'ten sonra, "Tanrı Uludur Tanrı Uludur" diye ifade edilen ezanı, Türk milletinin büyük coşkusuyla asli şekline çevirmiş. Diyor ki lütfen dinleyin: "Allah Tanrı değildir. Allah, uludan da üstündür, ekberdir. Büyüğün daha büyüğüdür". Meclis, halkın duygularını ve kalbini avucunda tutan meclis, bunu kabul ediyor. Dikkatinizi çekerek söylüyorum: Halk Partililer de "evet biz hata yaptık" diyor. Millet bunun için bizi sırtından kaldırdı attı diyor. Bu sözler o günkü gazetelerde var.

Demokrat Partililer bunu kabul ediyor, Halk Partililer de kabul ediyor. Ve aziz vatan evladı, büyük insan, kocaman 40 milyonluk Türkiye'nin bütün sıkıntısını ve ızdırabını kalbinde taşıyan adam... Menderes'e atfen bu yalanı söylediler.

Bu söylediklerimin büyük bir kısmı Ali Fuad Başgil'in fikir ve düşünceleridir. Bir de size Ali Fuad Başgil'in şu kitabını göstereyim: "27 Mayıs İhtilaline Yol Açan Sebepler" diye ifade ettiği kitaptan birkaç cümle söylemek istiyorum. Ali Fuad Başgil'in yıldızlar kadar parlak ifadesine bakınız, o kadar güzel ifade ediyor ve diyor ki: **"Bu memlekette ölmek istemeyen bir mazi yani geçmiş ile hayata doğmak için çarpınan bir istikbal mücadelesi var"**. Tekrar ediyorum: Doğmak isteyen bir istikbal var, gelecek var. Milletın selameti, bu mücadeleye seyirci kalmakta değil, çarpışan kuvvetleri barıştırmaktan geçecektir.

Aziz gençler! Ölmek isteme-

yen mazi, bizim tarihimizdir. Bizim Mevlanamız, Yunusumuz, Kosovamız, Çanakkalemiz, Sakaryamız... Bizim mazimiz, bizim tarihimiz budur. Süleyman Çelebi'dir, Süleymaniye'dir, İtri'dir. Bu, bizim mazimiz. Biz, bu beşikte büyüdük. Doğmak isteyen istikbal de şu: Bu memleket aydınlık olacak. Tarlalarımıza bereket, evlerimize saadet, huzur, güzellik dolacak.

Aziz gençler! Bu topraklar bizim, bu vatan bizim, bu devlet bizim, asırlar boyunca ırmaklar gibi, bulutlar gibi kan döktüğümüz... Şimdi her karışına şehitlerimizi gömdüğümüz derinliğinde ecdadımızın kemikleri olan bu topraklar üstünde insanca, yiğitçe, şerefle ve haysiyetle yaşamak istiyoruz.

Şadi PEHLİVANOĞLU

İHTİLAL SONRASI BAŞGİL'İN CUMHURBAŞKANLIĞI ADAYLIK SÜRECİ

Şadi PEHLİVANOĞLU

İhtilal sonrası 1961 seçimlerinde Ordu ilinden mebus oldum, Ankara'daki arkadaşlar tele-

fon etti. Bir arkadaş dedi ki: "Karadenizli olan tüm mebusları Samsun'da topla, aman başka tarafa gitmesinler. Ankara'ya beraber gelin ki Ali Fuad Hoca'ya yetiştireceğim hepinizi". Bu yalnız Karadeniz için değil, Türkiye'nin her tarafındaki arkadaşlara talimat şeklinde dağıtıldı. O zaman Ali Fuad Başgil İsviçre'de. İstanbul'lu arkadaşlar kalkıp geldiler Ankara'ya. Biz Adalet Partisi'nin sağ kanadı olarak akşam karar aldık ve ne biz ne de halk olarak iktidar sahipleri ve diğer muhalifler tahrik olmasın diye Ali Fuad Başgil'i istasyonda karşılamayacağız. Ancak dayanamayarak ertesi gün kendimizi istasyonda bulduk. Orada istasyoncuya sordum: "Hocanın bindiği tren nerede"? Görevli, "tren Polatlı'dan bir istasyon geride, demiryolu yanmış, bu nedenle orada kaldı" dedi. Zaten ihtilalden yeni çıkmışız, ortalık karışık ve gazeteciler de neymiş neymiş dedi. Ben de Polatlıya gidelim dedim. Arabamız vardı ve Sincan'a kadar gittik ve bir su alayım diye indim. Görevli, "Hoca şimdi gelecek" dedi. İçeri girdim Hoca'nın elini öptüm. Yanında o zaman büyüğümüz olan Adalet Partisi teşkilatının beyni olan rahmetli Tahsin Demiray vardı. Hocayı o getirecekti zaten. Bir de yanında İsmail Dayı vardı. Bu arada gazeteciler de içeri doldu. Rahmetli İsmail Bey dedi ki, Ali Fuad Başgil'e, "Benim görevim bitti, şimdi Şadi'ye teslim ediyorum" dedi.

Ben 32-33 yaşında bir delikanlıyım. Hamsi, mısır ekmeği yemişim, duman çıkıyor vücudumdan.

Hoca'nın kalması için Barıkan Oteli'nde yer ayırtmıştık ve Hoca'yı oraya götürdük. Orada bir basın toplantısı yapıldı.

Hoca, güzel cevaplar veriyordu. Muhabirler, dünyada kürsüleri olan Ordinaryüs Profesör Ali Fuad Başgil'e soru soruyorlar: *"Hocam siz Türkiye'de şapka giymemek için başı açık geziyor, Avrupa'ya gittiğiniz zaman da fes giyiyormuşsunuz doğru mudur?"* Hoca, çok alaylı bir gülümseme ile cevap verdi. Muhabirlerden diğeri, *"Hocam hakikaten demiryolu yanmış mıydı?"* diye sordu. Hoca: *"Evladım ben trenden baktım, yanmış gibi görünüyordu"* diye cevapladı. Muhabir tekrar söz alarak *"Sizin batıl inancınız var mı? Bunu kötüye mi yorumluyorsunuz"* dedi. Ben sizlere o günkü manzarayı anlatıyorum. Bunlar daha altmışlarda olmuş hadiseler.

O zaman seçim ve teşkilat işleri başkan yardımcısıyım. Fahri Özdilek Paşa, ihtilal konseyi üyesi, onun Albay yaveri geldi, *"Ali Fuad Başgil ile görüşmek istiyorum"* dedi. Hepimiz tecrübesiz olduğumuz için bizim arkadaşlara *"siz bu işten ne anladınız"* dedim. Hemen koşu koşu Tahsin Demiray'a sormaya gittik. Rahmetli dedi ki: *"Aman gitmesin, paşaya haber yollasın, çok mühimse otele gelsin"* dedi. Ben gittim ve bunu Hoca'ya söyledim, *"Tahsin Bey gitmenizi uygun görmüyor"* dedim. Hoca: *"Bak Şadi beni tanırsın, sözümden caymam, ben randevu verdim, binaenaleyh gideceğim"* dedi. Ben de dedim ki *"ola ki dört kişilik bir heyetle katılalım, randevuyu*

değiştirelim" dedim, hoca *"peki"* dedi. Bunun üzerine paşanın yaverine telefon ettim. Bu görüşmeye, Tahsin Demiray, Samsunlu mümtaz ağabeyim Fethi Tevetoğlu (Demokrat Partili iken Adalet Partisi'nin başkanı oldu ve oradan da senatör oldu), Ali Fuad Hoca, Mehmet Ali Aytaç Paşa, İzmir senatörü ve bir de ben Şadi kulunuz kalktık gittik.

Başbakanlık ana girişinde gazeteciler veya gazeteci kılığındaki adamlar, yığılmış Hocayı çevirdiler. Hepsi ayakta idi. Sorular sormaya başladılar: *"Aday olacaksınız?"* Hoca cevap verdi: ***"Evladım ben aday olmam, talep de etmem, ama millet isterse kaçmam"*** dedi. Sonra yukarı çıktık. İki tarafta asker karşılamak için dizilmiş, selam verdiler. Ben de herhalde Hoca'nın Reisicumhur olacağını anladılar da ondan selam veriyorlar diye düşündüm.

Başbakan yardımcısı odasının ana kapısından, Sıtkı Ulay Paşa, Ulaştırma Bakanı ve konsey üyesi, içeri girdi. Bir albay kapıda duruyordu. Heyet olarak biz de içeri giriyorduk. Ali Fuad Hoca girdi, Tahsin Demiray girdi, ben girerken Albay, *"Siz arkadaki özel kalem odasına gidin dedi"*. Ben o zamana kadar kendimi milletvekili zannediyordum. Biraz da sert sert baktım adama aşağıdan yukarıya. Özel kaleme gittim ve kapıyı açtım. Sanki gurbet elde düşman eline düşmüşüm gibi geldi bana. Mebusluktan vazgeçtim. Kapıyı açtım ve bir arkadaşım özel kalem müdürlüğünde oturuyor: Bahri Ulaş. Kendisi Samsunlu, muhtemelen Çarşambalı, rahmetli oldu.

Pencereden dışarı doğru bakıyor, tam arkamda durdu, pencerenin dışına doğru sesleniyor: *"Şadi, içeride falancı, falancı, falancı var, Hocayı kaçırma ihtimalleri var, sen tam karşıda otur, Hoca tam ana kapıdan çıkarken işaret vereceğim, git Hocayı teslim al"* dedi. Ben de arkadaşlarıma söyledim. Bahri Ulaş, işareti verdi koşu koşu gittim, bir taraftan Mehmet Ali Paşa bir taraftan ben girdim koluna ve Hoca biraz perişandı. Biz aşağı indik, aşağıda gazeteciler veya gazeteci kılığındaki adamlar tek ifadeyle söylüyorum saldırdılar. *"Ne konuştunuz"* dediler. *"Balkan Harbinden bahsettik"* dedi Hoca. Hoca'nın ne demek istediğini ben anlatayım: Bir takım gençler Balkan Harbi'nde Türkiye'yi felakete sürükledi, mahvolduk demek istedi hoca. Sonra gazeteciler *"adaylıktan bahsetmediniz mi"* diye sordular. Hoca *"bahsetmedik"* diye cevapladı. Gazeteciler *"tekrar aday olacaksınız"* diye sorunca Hoca *"düşüneceğim"* diye cevap verince, *"girerken olacağım dediniz, şimdi düşüneceğim diyorsunuz, demek ki tehdit ettiler"* diye karşılık verdiler.

Otele geldik, gazeteciler saldırdı. *"Şimdi soru sormayın, Hoca basın toplantısı yapacak"* dedim. Bu arada Hoca, Başbakanlıkta ne dediklerini size açıklayayım dedi; ***"Hocam senin büyüklüğünü tasdik ediyoruz, hürmetimiz var ama Türk Silahlı Kuvvetleri adına söylüyoruz ki, siz adaylığınızı koyarsanız meclisi kapatacağız"***.

Hocaya dedikleri bu. Ali Fuad Başgil ile önce Gümüşpala'ya,

sonra da Osman Bölükbaşı'na gittik. İçeri girdik. Bölükbaşı ile rahmetli Ali Fuad Hoca yan yana oturdu. Tecrübeli olan Fethi Tevetoğlu, "Herhalde bir şeyler konuşacaklar, biz çıkalım" dedi. Orada bir hadise oldu: Osman Bölükbaşı, iki arkadaşını çağırdı. İkisi de Ali Fuad Hoca'nın çok sevdiği adamlar. Biri sonra Adalet Bakanı oldu, İstanbul Hukuk Fakültesi'nden Abdülhekim Alver Hocam, ona güveniyordu. Fethi Abi'ye sen de gir dedim, ben de kapıda bekledim. Ertesi gün Hoca İstanbul'a gitmiş dediler, ben de şaka zannettim.

Tabi ne oldu ben izah edeyim size: Gümüşpala Partinin Genel Başkanı olarak **"Evet doğrudur, eğer sen adaylığını koyarsan ihtilal yapacaklar."** Bizim ihtiyacımız yok bu başkana ama tabii ki genel başkan. Güvendiği adam Osman Bölükbaşı da böyle diyerek onları tasvip ediyor.

O zaman Hoca tarihi bir karar alıyor: "Benim yüzümden rejimin rahatsız olmasını istemem, ama böyle bir mecliste senatör olarak bulunmak da haysiyetsizliktir" diyor ve istifa ediyor. Sonra da İsviçre'ye gidiyor.

Hoca İsviçre'de iken Türkiye'de yayınlanan bir kitabı nedeniyle mahkemeye veriliyor. Bu haber duyulunca İsviçre'deki emniyet müdürü geliyor "Hocam, İsviçre Hükümeti adına konuşuyorum. Bizim şeref misafirimizsin ve üniversitede kürsün hazır, gitme seni tevkif edecekler" diyor.

Hoca ise "Çok teşekkür ederim fakat gideceğim. Ben Türk adaletine güveniyorum. Eğer adalet yanlışlık yaparsa kabahat onların değil, benimdir. Çünkü onları ben yetiştirdim" diye cevap veriyor. Ardından geri dönüyor ve Türkiye'de çıktığı mahkemede berat ediyor.

Prof. Dr. Nevzat YALÇINTAŞ

27 MAYIS; KARANLIK BİR TÜNEL. İFTİRALAR VE ALİ FUAD BAŞGİL'İN GÖZALTINA ALINMASI

Prof. Dr. Nevzat YALÇINTAŞ

27 Mayıs... Başka bir karanlık dönemin başlangıcı. Ama öyle bir karanlık ki, zamanların en kötüsü idi, zamanların en iyisiydi. Aynı zaman içerisinde en kötü anları yaşıyorsunuz. Birden bire elinizi uzatıp dokunacağınız insanların nasıl çürüdüğünü, nasıl kaçtığını, nasıl muhbir haline geldiğini ve nasıl başkasına zarar vermek istediğini görüyorsunuz. Bizim de o zamanlar bazı şeyleri bizimle konsülte eden genç subaylar ve emniyet mensupları var. Bu

saydığım arkadaşlardan birisi birgün telefon etti ve Hocam bir görüşelim dedi. Ben sizi fakülteden alayım ve dışarı çıkalım. Çünkü fakültenin her yerine böcekler yerleştirilmiş, çok dikkatli insanlar. Çıktık ve açık havada yürüdük. Emniyete bir uğrayın isterseniz dediler. Dosyalar dolu su ihbar. Yağmur gibi yağıyor. Saçma sapan şeyler... Çoğu intikam gayesiyle yazılmış şeyler. Bütün polis seferber olmuş. Bu, bizim toplumun çürümüş tarafını gösteriyor. Bir çürümüş tarafı da gösterdi. Zamanların en kötüsü. Tünel kazma hadiseleri, kıyma makineleri gibi. Toplumun bir kısmının nasıl çürümüş olduğu da ortaya çıktı.

Yassıada'da kurulanın ismi mahkeme. Sizi buraya tıkan kuvvet böyle istedi diyorlar. Böyle kandırılıyorsunuz. Sadece cüppesi hâkim cüppesi. İçinde hâkim yok, başka bir şey var. Bu karanlık ve sonradan idam sehpaları... Daha başka facialar ve zamanların en karanlıklarından birisi.

İşte böyle bir yılgınlık içerisinde ve böyle bir münevver ihanetinin içinde işte Ali Fuad Başgil... Bir ışık, bir aydınlık... Ak koyun kara koyun ortaya çıkıyor.

Bütün ülkenin en entelektüelinden dağdaki çobanına kadar herkes bu ışığı veren insanın ismini öğrendi, onu duymaya başladı. Bir Hoca, İstanbul'da Fakülte'de bir hukukçu, bütün bunlara "hayır" dedi. Yine Hocam'dan hareketle söylüyorum. "Hayır diyebilen adam, hür adamdır. Hür adam, hayır diyebilen adamdır. Haksızlığa, çirkinliğe hayır diye-

biliyorsan hürsün. Diyemiyorsan bin bir türlü hesaplar sonucunda esirsin”.

Böyle bir hür adam çıkıyor ve bir sebeple Balmumcu'ya götürülüyor. Balmumcu, Beşiktaş'ta bir askeri kışla. Sebebi şu anda hatırladığım kadarıyla kurucu meclisin saçmalığı. Hocam yazıyor. Makaleleri ilaç gibi... Okunuyor.

Hocamız gitti. Kışlaya aldılar. Biz üniversite'den üç arkadaş Balmumcu'ya gittik. İçeri giriyorsunuz ve çok geniş bir sahanlık var. Odalar o sahanlığın etrafında. O sahanlığa giremiyorsunuz, bariyer koymuşlar. Enli masalar var. İçerideki dışarı çıkınca bu masalar aranızda bulunuyor, karşıdan konuşuyorsunuz. Bir süre sonra haber vermişler, Hocamız geldi ve sanki hiç gözaltında değilmiş gibi mütevellil, neredeyse tebessüm edecekmiş gibi geliyor. Elinde de bir tesbih herhalde ya sabır çekiyor. “Niye zahmet ettiniz” dedi. Sonra bana “Sen niye geldin” dedi. Ben de “gelmeyecek miyim Hocam” dedim. Hoca sanki fikirlerinden ötürü oraya zorla kapatılmış değil. Böyle bir manzara içinde hocamızı gördük. Sonra veda ettik. Arkasından tahliye geldi. Çünkü arkası kesilmedi o ziyaretlerin. Sadece Hukuk Fakültesi değil, tüm üniversiteden ziyaret edenler oldu.

Bu bayrak şahsiyet Türkiye'nin ümidi olmuştur. Böyle abidevi bir şahsiyetin adı her yerde yaşama-
lı ve yaşatılmalıdır.

İsmail KAHRAMAN

ALİ FUAD BAŞGİL'E GÖRE İNSAN VE DEVLET

İsmail KAHRAMAN

Kendisini yarım ders yılı dinleyebildik. Türkiye'miz bir darbe ile sarsıldı. 27 Mayıs 1960'ta cunta darbe yaptı. Gelişme ve ilerlemeler durdu. Bir karmaşa ve kaos ortamı meydana getirildi. Hukuk çiğnendi, Adalet duygusu yok edildi. Hocamız istifa etti üniversiteden ayrıldı. Basında yazıları ve konuşmaları ile görüşlerini kitlelere ulaştırdı. Demokrasi mücadelesinde sembol isimlerden oldu.

İnsan ve Devlet gibi iki ana konudaki görüşlerini özetlemek istiyorum.

Devlet: Devlet kendilerine hizmet etmesi için vatandaşlarca kurulmuş bir kurum, bir organizasyondur. Devlet memuru kendisine vücûd veren, maaşını ödeyen vatandaşının emrinde ve hizmetinde olmalıdır. Devlet vatandaşlarının güçlü olduğu ölçüde güçlü olur. Öncelik kişilere aittir ve kutsal olan kişidir.

Türkiye'miz ne tok esirler ne de hür açlar ülkesi olmalıdır. Türkiye

hem hür hem de tok insanların yaşadığı bir devlet olmalıdır. Türkiye'nin gelişmesine, gerçek bir hukuk devleti olmasına mâni olan bürokrasi'dir.

İnsan: İnsan eşref-i mahlûkattır. Yaratılmışların en şerefli-sidir. Kâinat ona hizmet etmek için tesis ve tanzim edilmiştir. İnsanlar doğuştan var olan vazgeçilmez, çiğnenemez haklara sahiptirler. Bu dünyaya gelişleri ebedi hayattaki yerlerini tayin için bir imtihan devresidir. İnsanların birbirlerine karşı üstünlükleri yoktur. Farklı görevlerde bulunmaları bir ayrıcalık teşkil etmez.

Bu noktada hocamızın dip not olarak verdiği bir misâli aktarayım; “İsviçre’de şahıslara makamları yüzünden değil insan oldukları için saygı duyulur. İsviçre’de ne cumhurbaşkanı-sınız, ne de çöpçüsünüz... insansınız. Sabah saat sekiz’de biri eline kalemi alır, diğeri süpürgeyi, birisi kararnameleri imzalar öbürü sokağı süpürür. Akşam beş’te biri kalemi bırakır, öteki süpürgeyi ve sokağa her ikisi de (insan) olarak çıkar, evlerine giderler. Herkes çıplak olarak bu fânî âleme geliyor ve yine çıplak olarak ebedî âleme göçüyor. **Makamlar; insanları önemli konuma getirebilir fakat değerli kılmazlar”.**

Sonuç

Ord. Prof. Dr. Ali Fuad Başgil; 1893'te Samsun'un Çarşamba ilçesinde doğmuştur. Babası Mehmet Şükrü Efendi annesi Fatıma Hanımdır. Dedesi Bölükbaşıoğullarından Hafız İbrahim Efendidir. Tanınmış bir

ailenin çocuğu olup ilk tahsilini Çarşamba'da orta tahsilinin bir kısmını İstanbul'da bir kısmını da Paris'te yapmıştır. Askerliğini Kafkas cephesinde 4,5 yılda tamamlamıştır. Grenoble Üniversitesi'nde Hukuk tahsilini, Paris Hukuk Fakültesi'nde doktorasını tamamlamıştır. Paris Siyasal İlimler Fakültesi'nden diplomalı, Lahey Devletler Hukuku Akademisi'nden mezundur.

1929 yılında yurda dönmüş ve Millî Eğitim Bakanlığı Yüksek Öğretim Genel Müdürlüğü'ne getirilmiştir. 1930'da Ankara Hukuk Fakültesi'ne Doçent olarak atanmış, devlet hizmetinde çeşitli kademelerde görev yapmıştır. 1933 yılında naklen profesör olarak İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'ne tayin edilmiştir. 1943 yılında İstanbul Üniversitesi Esas Teşkilat Hukuku (bugünkü Anayasa Hukuku) kürsüsüne atanarak vefatına kadar bu kürsünün Ordinaryüs Profesörü olarak kalmıştır.

1961 yılında Samsun Senatörü seçilmiş, metin içinde ayrıntılı olarak anlatıldığı üzere sonrasında Cumhurbaşkanı adaylığı süreci yaşamış, gördüğü lüzum üzerine kısa süre sonra istifa etmiştir. 1965 seçimlerinde İstanbul Milletvekili seçilmiş 17.04.1967 yılında vefat etmiştir. Kabri Üsküdar Karacaahmet Mezarlığındadır.

Ruhu şâd, mekânı Cennet olsun.

1960 DARBESİ ÖNCESİNDE GAZETE MANŞETLERİ

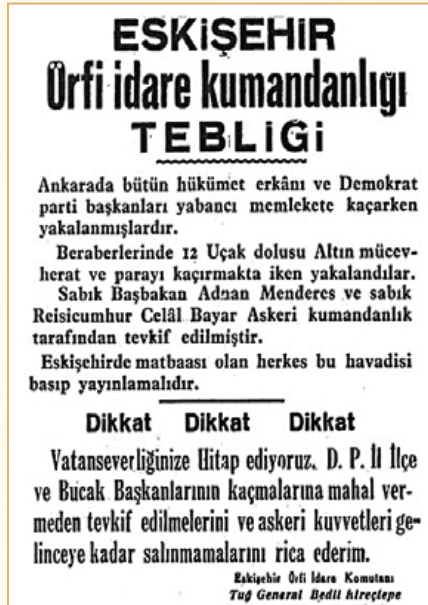

1950'de Ezanın tekrar Arapça okunmasına CHP de onay vermesine rağmen 1960 Darbesi sürecinde bu durum Menderes'in aleyhine kullanılmıştır.

1957 seçimleri. Demokrat Parti "YİNE" kazanmış!

1960 DARBESİ VE SONRASINDA O GÜNLERİN GAZETE MANŞETLERİ VE MENDERES'İN İDAMI

19 Nisan 2008'de Samsun – Çarşamba'da gerçekleştirilen Sempozyum'da dönemin tanıkları sohbet esnasında.

Daha geniş bilgi için bakınız:

1. Kitap:
Cevdet Yılmaz (Ed.) (2013) Ord.
Prof. Dr. Ali Fuad Başgil, Çarşamba
Belediyesi Kültür Yayınları, No:1,
Samsun.

2. İnternet üzerinden okumak için:
<http://www.carsamba.bel.tr/kultur-yayinlari/ord-prof-dr-ali-fuat-basgil/>

3. Kitabı pdf olarak indirmek için:
https://www.academia.edu/33999733/Ord_Prof_Dr_Ali_Fuad_Basgil.pdf

15 TEMMUZ SENİ ASLA UNUTMAYACAĞIZ

Tevfik DEMİR

*Haber kanallarından
bir şeyler
öğrenmeye
çalışıyorduk ki
üst üste arayan
arkadaşlar
Cumhuriyet
Meydanına doğru
gittiklerini söylediler.*

Sıcak ve rutubetli bir Samsun akşamlarından biriydi. Adnan Menderes sahil yolunda arkadaşlarımızla olağan turumuzu atıyorduk. Saat 22 civarı vatsap guruplarının birinde Boğaziçi ve Fatih Sultan Mehmet köprülerinin tanklarla kesildiği, askerlerin bu bölgelere yığınak yaptığı haberleri paylaşıldı. Haber sitelerine baktım hemen. Benzer haberler. Arkadaşlarla yaptığımız yorum herkesin ortak yorumuydu. Yine bir terör saldırısı var.

Sonrasında Ankara'dan haberler gelmeye başladı.

TBMM, Genel Kurmay, Kuvvet Komutanlıklarının önlerinde hareket var. Ankara'da savaş uçakları alçaktan uçuyor haberleri. Ne olduğunu anlayabilmek için hemen eve koştuk. Haber kanallarından bir şeyler öğrenmeye çalışıyorduk ki üst üste arayan arkadaşlar Cumhuriyet Meydanına doğru gittiklerini söylediler.

Sonra facebook üzerinde farklı farklı meydan, kalabalık fotoğraflarını da görünce anladık ki bir darbe girişimiyle daha karşı karşıyayız. Televizyonlarda Binali Yıldırım, Ahmet Davutoğlu,

Foto 1: Ağustos 2016, OMÜ Eğitim Fakültesi 15 Temmuz Şehitler Parkı açılışı.

Foto 2: Atakum Belediyesi önü Demokrasi nöbeti.

Abdullah Gül'ün açıklamaları derken TRT'nin canlı olarak basıldığını ve darbecilerin bildirilerini okuduğunu gördükten sonra artık sokaklara çıkmak şart olmuştu ve bir anda korna sesleriyle çok sayıda aracın İlkadım'da Cumhuriyet Meydanına, Atakum'da ise Atatürk Bulvarına yönelmeler başladı.

Gece yarısı Cumhurbaşkanımızın milleti meydanlara çağırmasıyla binler, onbinler, yüzbinler, milyonlar ülkelerine, vatanlarına, bayraklarına sahip çıkmak için ölüme göze alarak ve arkalarına bile

bakmadan meydanlara aktılar. Kimi tankların önüne yattı, kimi kurşunlara yürüdü, kimi uçaklardan atılan bombalara siper oldu. Kimi darbecilerin üzerine yürüdü. Savaş uçaklarına sapan atan mı ararsın, tankı ele geçirip etkisiz hale getiren mi? Uçaklar kalkmasın diye lastik, tezek yakan mı? İş makinesiyle tanka çarpıp durdurmayı düşünen mi?

Aynı Mehmet Akif Ersoy'un İstiklal Marşı'nda ifade ettiği gibi o gece Türk Milleti; yurdunu alçaklara uğratmadı. Hayasızca akınları durdurmak için gövdesini siper etti.

*Gece yarısı
Cumhurbaşkanımızın
milleti meydanlara
çağırmasıyla binler,
onbinler, yüzbinler,
milyonlar ülkelerine,
vatanlarına,
bayraklarına
sahip çıkmak için
ölüme göze alarak
ve arkalarına
bile bakmadan
meydanlara aktılar.
Kimi tankların
önüne yattı, kimi
kurşunlara yürüdü,
kimi uçaklardan
atılan bombalara
siper oldu. Kimi
darbecilerin üzerine
yürüdü.*

Foto 3: Samsun Cumhuriyet Meydanı Demokrasi nöbeti.

Foto 4: Samsun Cumhuriyet Meydanı Demokrasi nöbeti.

Uluyun alçaklar, dedi. Böyle bir imanı kimse boğamaz, dedi.

O gece yani 15 Temmuz 2016 Cumayı cumartesiye bağlayan gece; ölüm birden ölümsüzlüğe dönüştü. Binler, onbinler, milyonlar ölüme doğru koşarak gidiyorlardı adeta. Surda bir gedik açtık mukaddes mi mukaddes/ Ey kahpe rüzgar artık ne yandan esersen es diyordu ya Necip Fazıl. Millet de o gece o makus

talihini yenmek için artık yeter demiş, mukaddes davası için sonunu düşünmeden kendini ölümün üzerine üzerine atmıştı...

250 şehidimiz, iki bin civarında da gazimiz vardı o geceden geriye kalan. Ama inanın şehit, gazi olmayı isteyen milyonlar vardı meydanlarda. Ah keşke Samsun'da da çıksaydı da şu asker sokağa, tanklar yürüseydi de üzerine yürüseydik, dar-

becinin elinden silahı alsaydık, askeriye'nin yollarını kesseydik de bu uğurda şehit olsaydık, gazi olsaydık diyenler... Günlerce çoluğuyla, çocuğuyla meydanlarda sabahlayan kahramanlar...

15 Temmuz 2016'yı hiç ama hiç unutmayalım. Milletine kurşun sıkan, bomba atan, Meclisimizi bombalayan, polis merkezlerini bombalayan o hainleri ve onların iş birlikçilerini unutmayalım. Onlara destek veren dahili ve harici düşmanları hiç unutmayalım. Bu vatan için, bu millet için kendini feda edenleri hiç ama hiç unutmayalım ki bir daha böyle acıları yaşamayalım.

Bu milletimize yapılan ilk değil, son da olmayacak. Dün Abdulhamid'i indirdiler, sonra Menderes'i indirip idam ettiler. Sonra 12 Eylül darbesiyle demokrasiye darbe yaptılar. Sonrasında Özal'ı itibarsızlaştırıp yok ettiler. Erbakan Hoca'yı 28 Şubat darbesiyle indirdiler. Tayyip Erdoğan'ı da diktatör diyerek itibarsızlaştırıp defalarca suikast düzenlediler. Ardından 15 Temmuz darbesiyle ilk hedefleri onu yok etmekti. Çünkü O'nu yok etseler biz başsız bırakacaklar ve darbeleri başarılı olacaktı.

Ama herkesin bir hesabı varsa Allah'ın da bir hesabı var ilahi buyruğunca Yüce Allah bu milletin ram olmasına, manda olmasına, istiklalini kaybetmesine müsaade etmedi. Türk milletinin kalbine üfürdü ve milyonlar tek vucud darbeye karşı durdular o gece...

Bafra Belediye Başkanı Sayın Hamit Kılıç

249 Şehidimizi ve Gazilerimizi asla unutmayacağız

Ülke olarak biliyoruz 15 Temmuz karanlık güçlerin, özünü yitirmiş, kişiliği çürümüş maşalarının hain girişimi, haçlı kalkışmasıdır.

Ezan ve bayrak denildiğinde tüm yaşamsal değerlerin bertaraf edildiği gerçeğini unutan gafillerin bu topraklar üzerinde yediği en son Osmanlı tokadıdır 15 Temmuz.

15 Temmuz 2016 da ülkemizi önce karanlığa sonra ise kana boyamak isteyen emperyalizmin ve Siyonizm'in üst akıl olduğu bir ko-kuşmuşluğun, içimizdeki ihanet odaklarına tetikçilik yaptırdığı darbe girişimi; Allah (c.c) izni, liderimiz, Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın tek

cümlelik çağrısı ile milletimiz tarafından destana çevrilmiştir.

15 Temmuz, bir işgal girişimine karşı doğrudan milletin çıplak eliyle silahları erittiği, tankları ezdiği gündür.

15 Temmuz, tank önüne yatanların, ATM'lere koşanlara verdiği karakter dersidir.

15 Temmuz bu topraklarda Nene hatunların, Seyit onbaşlıların asla yok olmadığı 249 Şehitlik mührü, ıslak imzasıdır.

15 Temmuz midesini başkasının ekmeğine, sırtını başkasının elbisine, cebini başkasının parasına alıştırarak omurgasızlar karşısında Allah'tan başka kimseye biat etmeyen bir inancın zaferidir.

Bizler o destanda gözünü kırpmadan şehadete yürüyen 249 Şehidimizi ve Gazilerimizi asla unutmayacağız.

Aynı zamanda kutsal değerlerimizi kullanarak tertemiz zihinleri kara bir mahzene çeviren okyanus ötesi satılmışların taktıkları maskeleri düşürmeye inlerine girmeye devam edeceğiz.

Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın Türkiye'miz üzerinde hesapları olanlara o gece söylediği gibi:

Milletimizi bölemeyeceksiniz,
Ezanımızı susturamayacaksınız,
Bayrağımızı indiremeyeceksiniz,
Bu halka boyunduruk vuramayacaksınız.

Sanayi Bakanının Basın toplantısı | Anayasa köylü ve şehirliye anlatılıyor

Tekstil ihracatının (prim) ile destekleneceğine ihtimal VERILMIYOR

Hükümete bu yolda bir raporda verilmiş değil

Ekspres

Türk Alman Ticaret
odasının Frankfurt'taki
toplantısı

Peter Klein

İstanbul — Özel İstanbul
da basın mensuplarını kabul
eden Sanayi Bakanı İhsan
Soyakın Bakanlığı ile ilgili
soruları cevaplandırdığı ve
bu müzasebelle yerli sanayi-
in himayesi için alınacak ted-
birleri sıraladığı malumdur.
Bakanın verdiği beyanları umu-
miyetle evvelce açıklanmış

İstanbul Şehrimizde Sanayi
Bakanı İhsan Soyak bir
basın toplantısı yaparak Ma-
liyet fiyatları da indirim su-
resıyla işçi refahının sağlan-
ması yoluna gidileceğini
ve bu indirim halkada intika-
lettiğini söylemiştir.
Sanayi Bakanı ayrıca işçi
ve personel ücretlerinde me-
muru olacağını belirtmiş

ve planlama dairesinin kuru-
lunun büyük bir eksikliği
göleğini sözlerine ilave
etmiştir.

Erzurum'da

ve Kaba

Samsun, 27 Mayıs Askerî Darbesi ve Anayasa'ya "Kırmızı Rey"

Önder DUMAN

27 Mayıs ile yerel
siyasî faaliyetlerin
başlaması arasında
geçen süre içerisinde
tüm ülke genelinde
olduğu gibi Samsun'da
da askerî yönetim
lehine yoğun bir
propaganda süreci
işledi.

27 Mayıs 1960'da ordunun yöne-
time el koyması, meclisin feshi
ve sıkıyönetim ilânı ile başla-
yan süreçte her ilde olduğu gibi
Samsun'da da benzer manzara-
lar yaşandı. Sıkıyönetim ilânı ile
beraber Vali Cavit Tefvik Okya-
yüz'ün yerine vekâleten Gar-
nizon Komutanı Yarbay Turan
Ergüngör görevlendirilirken, tüm
siyasî faaliyetler yasaklandı ve
partilerin ocak ve bucak teşkilat-
ları kapatıldı. Böylelikle yerelde
siyasî sahada 1961'in ilk ayları-
na kadar devam edecek olan bir
sessizlik dönemi başladı. 1961
yılı başlarında parti faaliyetleri-
nin kısmen serbest bırakılması

ve yeni parti örgütlerinin kurul-
ması ile yereldeki siyasî durgun-
luk yerini zamanla hareketliliğe
bıraktı.

27 Mayıs ile yerel siyasî faaliyet-
lerin başlaması arasında geçen
süre içerisinde tüm ülke gene-
linde olduğu gibi Samsun'da da
askerî yönetim lehine yoğun
bir propaganda süreci işledi.
Darbe sonrasında beklenen halk
desteğinin oluşmadığını gören
MBK Haziran ayı sonunda M.
Suphi Gürsoytrak öncülüğün-
de "27 Mayıs: MBK Milli İnkılâbı
Yayma ve Tanıtma Komisyonu/
Komitesi" adıyla bir propaganda

ofisi kurdu ve bu ofis bir yandan broşür ve kitaplar hazırlarken, bir yandan da hazırlamış olduğu yazıları gazetelerde yayınlamaya başladı. İşte bu propaganda ofisinin "27 Mayıs inkılabının mana ve hedefleri" temalı yazıları temmuz ayının ilk haftasından itibaren Samsun'da yerel gazetelerde yayınlanmaya başladı ve bu gazetelerin en ücra köylere kadar ulaştırılmasına çaba sarf edildi. Hatta gazetelerin birinci sayfalarına yaldızlı kutucuklar içerisinde dikkat çekecek şekilde "Vatandaş Okuduğun Gazeteyi Köylü Vatandaşa Ver, İnkılabının Gayesini Onlar da Anlasın" biçiminde uyarı yazıları konuldu.

Samsun'da gazeteler vasıtasıyla yapılan bu propaganda ile eş zamanlı olarak köylü vatandaşlara "inkılabın gaye ve manasını anlatmak" için Maarif Müdürlüğünün organizasyonu ile öğretmenlerden oluşan propaganda heyetleri görevlendirildi. 3'er öğretmenlerden oluşan bu heyetlere yukarıda bahsedilen büro'nun hazırlamış olduğu broşür ve kitaplar verilirken, anlatımların buralardaki yazılar üzerinden yapılması istenmekteydi. Tespitlerimize göre sadece Samsun merkezde 36 öğretmenin katılımı ile 12 ekip teşkil edilmiş olup, söz konusu ekipler temmuz ayının ikinci haftası içinde üç günde 101 köyde "inkılabı" anlatmışlardı. İlçelerde de yine bu tür ekipler oluşturulmuş bulunuyordu.

Samsun'da söz ve yazı üzerinden yürütülen bu propagandaya sonraki günlerde köylerde herkesin görebileceği yerlere kurulan "inkılabı teşhir dolapları" ile devam edildi. Valilik ve kaymakamlıklarca yaptırılan bu dolaplarda başta Cemal Gürsel olmak üzere MBK üyelerinin fotoğrafları, "inkılabın mana ve önemini" içeren yazılar ile Demokrat Parti iktidarının "fenalıkları" ve önde gelen eski Demokrat Partililerin, "düşüklerin" resimleri yer alıyordu.

Darbenin ilk aylarında yereldeki dinamiklerce organize edilen bu propaganda faaliyetleri sonraki aylarda yerini Ankara ve İstanbul merkezli faaliyetlere bıraktı. Bu faaliyetler daha çok MBK üyelerinin ziyaretleri veya Milli Türk Talebe Birliği gibi sivil örgütlerin etkinlikleri biçiminde gerçekleşti. Nitekim bu türden ilk ziyaret MBK üyesi Kurmay Albay Kadri Kaplan tarafından 22 Eylül'de gerçekleştirildi. Uçakla Samsun'a gelen Kaplan, Vali Rauf İnan'ı ziyaret ettikten sonra Cumhuriyet Meydanı'nda gazetelerin ifadesi ile "hınca hınç kalabalığa" "27 Mayıs inkılabının mana ve mefhumu" konulu bir konuşma yapmış ve ertesi gün Çarşamba ve Terme'ye gitmiştir.

Kasım ayı sonlarına gelindiğinde Samsun bu kez Milli Türk Talebe Birliği'nce organize edilen ve tüm yurdu dolaşmakta olan "inkılâp kervanına" ev sahipliği

Darbenin ilk aylarında yereldeki dinamiklerce organize edilen bu propaganda faaliyetleri sonraki aylarda yerini Ankara ve İstanbul merkezli faaliyetlere bıraktı. Bu faaliyetler daha çok MBK üyelerinin ziyaretleri veya Milli Türk Talebe Birliği gibi sivil örgütlerin etkinlikleri biçiminde gerçekleşti.

Egemenlik Ulusundur diyen
Anayasaya
EVET

İnsan haklarına dayandığı için
Anayasaya
EVET

Mutlu ve Hür yaşamak için
Anayasaya
EVET

İlim yolundaki Devrimci
Anayasaya
EVET

Anayasa

İrfan Yankutan

*Aziz vatandaş yıllar yılı arzula-
dığımız ve uğrunda kan döküp ıstırap
çektığımız temelli hukuk nizamı olan
Demokrasi, ancak ve ancak 9 Tem-
muzda senin oyuna sunulacak Ana-
yasa ile tahakkuk edecektir.*

*Tarih boyunca hür yaşamış olan
hakkı ve hürriyeti için savaşan
Türk ulusu 9 temmuzda evet diyece-
ğimiz 2 ci Cumhuriyet Anayasamız
ile iç huzura ve refaha kavuşacaktır.
Anayasa demokrasimizin temelli
milletimizin namusudur.*

*9 temmuzda Anayasaya evet di-
yerek vatandaşlar arasında gelece-
ğin kardeşliğine dahil evet demiş ola-
cağız.*

*Anayasaya 9 temmuzda evet di-
yerek gelecek nesillerimizde kıracatlı
eşkıyalar türemesine imkân vermemiş
olacağız.*

*İlye, güzele, güvene ve Demokra-
siye Anayasaya evet diyerek varaca-
ğız*

Menfi propagandacılar Yakalandı

Haber aldığımıza na-
zaran Lîman inşaatında
memur Afkan teb'alı
Asım Han ve Tütün
fabrikasında işçi Rasim
Çamlıbelin menfi pro-
paganda yaptıkları ih-
barı üzerine yakalana-
rak Adalete teslim edil-
mişlerdir.

yaptı. 27 Mayıs ve askerî yönetim ile "Yassıada'daki düşüklere" ait 400'den fazla fotoğrafı sergileyen bu "kervan", 27 Kasım'da önce Bafra'da ve sonra da Samsun il merkezinde etkinlikler gerçekleştirdi.

MBK üyelerinin Samsun'a yönelik ziyaretleri Kadri Kaplan ile sınırlı kalmadı. 1961 yılının ilk ayı içinde bu kez yine MBK Üyesi ve Devlet Başkanı Genel Sekreteri Osman Köksal beraberindeki üç arkadaşı ile Samsun'a geldi. 17 Ocak'ta Samsun'a ulaşan Köksal, aynı günün akşamı ticaret odası meclis salonunda bir toplantı yaparken, burada "27 Mayıs İhtilalinin sebepleri ve meşruiyet esaslarını" izah etmeye çalıştı. Ertesi gün Vali Fahrettin Erverdi ve emniyet müdürü ile 19 Mayıs Lisesi ve Kız Enstitüsü'nü ziyaret eden Köksal, öğleden sonra bu sefer belediye meclis salonunda muhtarlar ve basın temsilcileriyle bir araya geldi ve önceki günküne benzer bir konuşma yaptı.

Mayıs ayına gelindiğinde Samsun'un bu seferki konuğu MBK Üyesi ve Devlet Bakanı Sıtkı Ulay

idi. 19 Mayıs kutlamaları kapsamında Devlet ve Hükümet Başkanı Cemal Gürsel'i temsilen 18 Mayıs'ta Samsun'a gelen Ulay, ertesi gün resmî törende yerini aldı. Ulay 20 Mayıs'ta Türk Kültür Derneği Samsun şubesinin hazırlamış olduğu "devrim gecesine" katılırken, burada yaptığı konuşmada tıpkı önceki MBK üyeleri gibi 27 Mayıs'la tesis edilen askerî yönetim lehine sözler sarf etti. Aynı günün akşamı Bafra'ya bir ziyaret gerçekleştiren Ulay, meydanda vatandaşlara hitabında yine aynı temalı bir konuşma yaptı.

Tüm bunlarla beraber Samsun'da 27 Mayıs lehine en geniş katılımlı etkinlik Türkiye genelinde olduğu gibi darbenin yıl dönümünde gerçekleştirildi. 27 Mayıs Cumartesi günkü kutlamalarda yoğun bir halk katılımı sağlanırken, anıta çelenk koyma ve İstiklâl Marşı ile başlayan etkinlikler, asker, öğrenci ve esnaf teşkilatlarının geçidi ve halk oyunu gösterileri ile devam etti. Akşam ise şehirde fener alayı düzenlendi.

Referanduma kadar olan dönem

de Samsun'da 27 Mayıs lehine yürütülen bu propagandaya karşılık, sıkıyönetim koşullarında bireysel de olsa bir karşı duruşun sergilendiğini söylemek mümkündür. Nitekim buna dair sadece gazetelere yansıyan 10 civarında vak'a tespit edilmektedir. Genellikle "inkılâp aleyhine konuşma" olarak kayıtlara geçen bu vak'alar, ilk olarak temmuz ayından itibaren gazetelere yansımaya başladı. Gazetelere göre temmuz ayının ilk haftası içinde Samsun Karayolları 7. Bölge şoförlerinden Cemalettin Efe ve eşi Mediha Efe, Pazar Mahallesi'nden Ali Ergün ve Bafra'dan Kâmil Kara "inkılap hükümeti aleyhine" konuştukları iddiası ile tutuklanmışlardır. Yine hemen hemen aynı günlerde liman inşaatında memur olarak çalışan Afgan uyruklu Asım (Asaf?) Han, tütün fabrikasında işçi olarak çalışan Rasim Çamlıbel ve Kökçüoğlu Mahallesi'nden Behçet Bilgin yine "27 Mayıs ve inkılâp hükümetleri aleyhine konuştukları" iddiası ile gözaltına alınmışlardır. Tüm bu tutuklamalar sonrası mahkeme safahatı konusunda

bir bilgiye ulaşılammış olmakla birlikte, gazetelerden Asım (Asaf?) Han'ın Ağustos ayının ortalarında 2.000 lira kefaletle tahliye edildiğini öğrenmekteyiz. 1960 yılına dair bu konuyla ilgili gazetelere yansıyan son vak'a ise ağustos ayı ortalarında Havza'da meydana geldi. Havza'nın Kamlık Köyü'nden Ömer Sezgin adlı vatandaş yine "milli inkılap aleyhine" konuştuğu iddiası ile tutuklanmıştır.

Gazete haberlerine bakılırsa Samsun'da bireysel de olsa 27 Mayıs ve askerî yönetime karşı duruş 1961 yılında da devam etti. Nitekim Çarşamba'da çıkan Kalender gazetesinden öğrendiğimize göre 1961 Mart ayı sonlarında Park Lokantası'nda "inkılap aleyhine" konuştuğu iddiası ile Akdem Sözen adlı vatandaş hakkında kanunî takibat başlatıldı. 27 Mayıs aleyhine Samsun'da en çok ses getiren eylem ise nisan ayında meydana geldi. Gazete haberlerine göre 11 Nisan sabah saatlerinde Büyük Caminin avlusundaki ağacın üzerine Devlet Başkanı Cemal Gürsel, Yassıada yargılamaları yürüten Mahkeme Başkanı Salim Başol ve Başsavcı Ömer Altay Egesel'e hakaretimiz sözler içeren bir beyanname asıldı. Polis tarafından kaldırılan bu beyanname ile ilgili hemen adli takibat başlatılırken, incelemeler sonrası seyyar satıcılıkla geçinen Alucralı Osman Gündül söz konusu eylemin faili olduğu iddiası ile tutuklandı. Bu olayın yaklaşık 20 gün sonrasında ise Sakarya İlkokulu'nda Mahmut Gündül adlı bir öğrenci sınıftaki yazı tahtasına Devlet Başkanı Gürsel aleyhine ifadeler içeren bir kâğıt astığı iddiası ile savcılığa sevk edildi.

Dolayısıyla gazetelere yansıyan bu haberlerden yola çıkarak bu süreçte Samsun'da 27 Mayıs ve 27 Mayıs sonrasında oluşan askerî yönetim ve Yassıada yargılamalarına karşı bireysel de olsa bir karşı duruş dinamiğinin var olduğu rahatlıkla söylenebilir.

Samsun'da darbeye yönelik bu duruş darbe ürünü olan 1961 Anayasasına yönelik referandumda da kendini gösterdi. Yerel basının adeta bir yerden emir almışçasına anayasa lehine "Evet" kampanyası yürüttüğü, Cumhuriyet Halk Partisi ve Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisinin bu kampanyayı sıkı biçimde desteklediği, buna karşılık Adalet Partililerin sadece "Allah Hayırlı etsin" biçiminde sadece parola cümleleri kurabildiği bir sıkıyönetim ortamında, askerin gölgesinde Samsun'da referandum yapıldı. 9 Temmuz referandum günü gelip çattı. Yoğun güvenlik önlemlerinin alındığı referandumda, ülke genelinde olduğu gibi seçmen listelerinden kaynaklı sıkıntılar ile beraber, oy kullanma yerlerinin düzenlenmesinde gizliliğe riayet edilmemesi ve "Hayır" anlamı-

na gelen kırmızı pusulanın zarfa konulduğunda dışarıdan rahatça görülebilmesi gibi oylamanın demokratikliğini sakatlayıcı durumlar Samsun'da da görüldü. Akşam saat 19'a kadar devam eden oylamaya 286.962 kayıtlı seçmenden 249.189'u katıldı ve dolayısıyla yüzde 86,8'lik bir katılım oranı gerçekleşti. Bu, Türkiye ortalamasının 5 puan üzerinde bir katılımı ifade ediyordu. Oylamada 248.193 oy geçerli kabul edilirken, 141.526 kişi "Hayır", 106.667 kişi ise "Evet" oyu kullandı. Dolayısıyla Samsun yüzde 57 oy oranı ile anayasaya hayır demiş oldu. Bu, Türkiye'de Kütahya'dan sonraki en yüksek hayır oyu anlamına geliyordu. Sonuçlara bakıldığında ilçe bazında sadece Havza ve Ladik'te "Evet" oylarının daha fazla olduğu, buna karşılık merkez dahil yedi ilçede halkın çoğunlukla anayasaya "Hayır" dediği tespit edilmektedir. "Hayır" oylarının Vezirköprü ve Kavak'ta yüzde 65'ler gibi nispeten yüksek bir seviyede gerçekleştiğini ayrıca ifade etmek gerekir. Tüm bu yorumlara kaynaklık teşkil edebilecek ilçe bazlı ayrıntılı sonuç tablosu aşağıda sunulmuştur:

İlçe	Kayıtlı Seçmen	Kullanılan Oy	Katılım Oranı	Hayır Oyu	Hayır Oranı	Evet Oyu	Evet Oranı
Merkez	68.975	59.100	85,9	34.240	58,2	24.546	41,8
Alaçam	18.642	16.262	87,2	8.702	53,7	7.506	46,3
Bafra	43.277	38.089	88,0	23.338	61,4	14.652	38,6
Çarşamba	46.760	39.355	84,2	21.365	54,5	17.859	45,5
Havza	21.473	19.574	91,2	8.841	45,4	10.651	54,6
Kavak	18.643	15.797	84,7	10.215	64,9	5.526	35,1
Ladik	12.257	10.716	87,4	5.151	48,3	5.521	51,7
Terme	26.536	23.091	87,0	11.911	51,8	11.084	48,2
Vezirköprü	30.579	27.205	89,0	17.763	65,6	9.322	34,4
Toplam	286.962	249.189	86,8	141.526	57,0	106.667	43,0

Aydınlar Kol Geziyor

Okyay Kuğay

Bakiyorsunuz, hükümet binasının avlusunda ve sabahın alaca karanlığında sefere hazırlanan aydınlar kafilesi, başlıyacakları şerefli memleket vazifesinin heyecanını yaşıyorlar.

Anayasayı halka tanıtmak ve anlatmak, 9.Temmuz'da halk oyuna sunulacak olan yeni anayasaya millet olarak EVET demenin lüzumunu belirtmek için adeta sabırsızlanıyorlar. İvazsız bir görevin, asil vazifelerinin bütün ulvi hisleriyle alkışlar.

Yarının mutlu geleceğinden elde olunacak bahtıyarlığı paylaşmaktan gayri hiç bir maksatları bulunmayan bu aydınlar kafilesinin mevcudiyetini görmek, alusumuzun atisine olan güvenimizi daha da artırıyor. Fısıltılar halinde bir sam yeli gibi dolaşan cılız tevir ve iftiralar karşısında, haykıran ve kükreyen sağduyu sahiplerinin davalarını savunuşları, güneşin balçıkla sıvanamayacağı hakikatini bir defa daha isbat ediyor.

On sene evvel başlayan bayrak yarışı, artık neticelenmek üzeredir. Yapılan mücadeleler meyvasını vermiştir. Her büyük davanın büyük mücadeleler sonunda elde edildiğine, tarih önünde bir yeni örneğini vermiş olan Türk Milleti, başardığı işin azametinden asla serhoş olmamıştır, bilakis sonsuz bir tevazu ile, yapa çağı daha nice büyük işlerin, tasarılarıyla meşguldür.

Tahammülü dünyaca bilinen milletimiz, daima bir yeni güne umidini bağlayarak o günkü iktidarın bir gün mutlaka doğru yola gideceğini beklemiştir. Ne zaman ki, büyük önder ATATÜRK'ün gençliğe hitabesinde belirttiği durumlar tezahür etmeye başlamıştır; işte o zaman, kadını ve erkeğiyle, yaşlısı ve genciyle ATA'sına verdiği sözü yerine getirme zamanının gelip çatışına karar vermiş ve damarlarındaki asil kandan aldığı kudretle kan dökmüş, can vermiştir. Akıttan her damla kan, milletin ümidi olmuştur. Ordumuzun basiretli hareketleriyle, ameliyat tamamlanmış, dava kazanılmıştır.

İşte ameliyatı müteakip bu devre, on senelik bir hastalığın tedavisi, yaraların sarılması için geçirilmiştir. Artık sapa sağlam bir bünye içerisinde her türlü müşküle karşı koyacak, akortsuz her sese icabeden cevabı verebilecek ve hele bu davaya uzanacak her eli kırmaya muktedir durumdayız.

Bugün, öğretmenlerin köy köy gezerek anlattıkları anayasanın kabulü ile, bir intikal devresinin kapanmış ve yeni Cumhuriyetin ufku görünmüş olacaktır. On sevdin millette mücadelesini yaptığımız davaların teminatını, bünyesinde toplayan anayasaya EVET diyeceğiz. Ve bu milletin sağlam geleceğine gönül vermiş olan her vatandaşımızdan da bu cevabı bekliyoruz. Aksini düşünmek bu memleketi bilmemek, bu milleti tanımamak olur.

Ufak hesaplar peşinde koşan KÜÇÜK ADAMLARI...
-SAVULUN, TÜRK AYDINI GELİYORİ..

Yoğun ve baskın bir "Evet" kampanyasına karşılık, Samsun'da "Hayır"ın önde çıkması tabii ki beklenen bir sonuç değildi. Muhtemelen AP'liler de böyle bir sonucu beklemiyor olsa gerek, sandıklar açılıp kırmızı oyların fazla çıktığı haberleri parti binasına ulaştığında, kapıdaki güvenlik görevlilerine rağmen bazı partililerin alkış yapmaktan kendilerini alıkoyamadıkları görülmüştür. Sonuçlar bu şekilde AP'lileri memnun ederken, doğal olarak "Evet" cephesinde şaşkınlık ve hayal kırıklığı hâkimdi. Bu cephenin en önemli dinamiklerinden biri olan Samsun yerel basınında bazı gazeteler ertesi gün "Ne İçin Hayır" sorusunu sorarken, bazıları da "Hoşgeldin Demokrasi" başlığı ile referandum sonucunu ıgneliyordu. Basının neredeyse tümünde sonuca dair bir şaşkınlık

halinden bahsetmek mümkündür. Referandumda "Atatürk ve Atatürk'ün ülküsüne yönelik büyük bir sınav verildiği", ancak "bu sınavda Samsun'un sınıfta kaldığı", "de lalet ve hatta ihanet eseri olan bu sonuç" karşısında Atatürk'ün ruhunun "azap içinde kaldığı" hususu günlerce gazetelerde işlendi.

Çıkan sonuç basının yanı sıra CHP saflarında da şaşkınlık yaratmıştı. Referandumun kesin sonucunun alınmasının hemen sonrasında 11 Temmuz'da Yeni ses gazetesinde "Samimiyetsizler" başlığı altında bir yazı kaleme alan İl Gençlik Kolları Başkanı Okyay Kuğay, her ne kadar birlik ve beraberlik mesajları vermeye çalışsa da, sadece yazı başlığı bile Samsunlulara bir mesaj niteliğindeydi. Üç gün sonra yine aynı gazetede "Ümitlerimizi Yitirmek İçin" başlığı ile bir yazı kaleme alan Okyay Kuğay, yazısında Samsun'daki referandum sonucunun sebeplerini irdelemekte ve çıkan sonuçtan propaganda sürecinde "yeterince çalışmayan" öğretmenler ile Türk Kültür Derneğini sorumlu tutmaktaydı.

Şüphesiz burada "Samsun'u bu yönde hareket etmeye sevk eden nedir?", ya da "Hayır"ın arkasındaki temel motivasyon neydi?" biçiminde bir soruyu da gündeme getirmek gerekiyor. Kanaatimizce bu sorunun yanıtı Samsun'un yakın siyasi tarihindeki gelişmelerle ilgilidir. Nitekim ikinci çok partili hayat denemesi olan Serbest Cumhuriyet Fırkasının taşradaki ilk şubesinin Samsun'da açıldığı, tek parti dönemindeki tek çok partili yerel seçim niteliğindeki 1930 seçimlerinde Serbest Fırkanın kazandığı iki il mer-

Sonuçlar bu şekilde AP'lileri memnun ederken, doğal olarak "Evet" cephesinde şaşkınlık ve hayal kırıklığı hâkimdi. Bu cephenin en önemli dinamiklerinden biri olan Samsun yerel basınında bazı gazeteler ertesi gün "Ne İçin Hayır" sorusunu sorarken, bazıları da "Hoşgeldin Demokrasi" başlığı ile referandum sonucunu ıgneliyordu.

kezinden birinin Samsun olduğu, seçilen belediye başkanının Mustafa Kemal'in bizzat istifa talebine olumsuz yanıt verdiği, ardından Şura-yı Devlet kararıyla görevden alındığı, çok partili hayata geçiş sonrası Demokrat Partinin yine ilk taşra şubesinin Samsun'da açıldığı ve 1950'den itibaren Samsun'un Demokrat Partinin kalelerinden biri olduğu düşünülürse referandumdaki bu karşı duruş daha rahat anlaşılabilir. Görünen o ki, referandumda Samsun halkı çoğunlukla anayasanın kendisine değil, 27 Mayıs'a karşı olma ve bundan da önemlisi Demokrat Partiye ve onun temsil ettiği geleneğe sahip çıkma saiki ile "Kırmızı Rey" vermiştir.

Kavak Belediye Başkanı İbrahim Sarıcaoğlu O HAIN GECEYİ UNUTMAYACAĞIZ

Allah tüm şehitlerimize rahmet etsin. Tüm şehitlerimizi rahmetle ve minnetle anıyoruz. Allah Devletimize, milletimize zeval vermek isteyenlere fırsat vermesin. İnşallah, milli birlik, bütünlük ve kardeşlik içinde Türkiye'miz güzel günlere gidecek. Şimdi tüm şühedanın ruhları bizimle beraber. Allah, şehitlerimizin ailelerine ve milletimize sabır, gazilerimize de sağlık ile afiyet versin.

"O HAIN GECEYİ UNUTMAYACAĞIZ"

Tüm Türkiye, 15 Temmuz gecesi

millet olma şuuruyla diline, dine, etnik yapısına, ırkına, yaşına bakmadan kadın veya erkek demeden meydanlara inerek, hainlere dersini verdi.

Milletimizin kahramanlığıyla gurur duyuyorum. 15 Temmuz'da alçak, hain ve belki tarihimizdeki en kanlı, en hain terör örgütüne karşı 80 milyon vatandaşımız dimdik ayakta durdu ve vatanını korudu. Ülkemizin yaşadığı o hain geceyi asla unutmayacağız.

"HEMŞEHRİLERİMLE GURUR DUYUYORUM"

O hain ve karanlık gecede tüm hemşehrilerimize attığımız bir sms ile tüm hemşehrilerimiz meydanlara indi. Ülkesine ve milletine böylesine sahip çıkan bir milleti kimsenin yıkmaya asla gücü yetmez. Tüm Türkiye başta olmak üzere Kavaklı hemşehrilerimle gurur duyuyorum. Rabbim hepsinden razı olsun, birlik ve beraberliğimizi bozmaya çalışanlara fırsat vermesin.

**Samsun'u bombalayan
Georgios Averof Zırhlısı**

ABD ve YUNAN'IN SAMSUN'U BOMBALAMASI

Hüseyin KURT

*Samsun'un
ulaşabildiğim en eski
uçak pisti, pervaneli
küçük uçakların iniş
yaptığı alan olan
bugünkü Gülsan
Sanayi'nin olduğu
yerler...*

Kurtuluş Savaşı zamanları!
Savaş son hızla devam ediyor...
Elde yok avuçta yok. Para yok,
silah yok, onlar olsa cephane yok!
Gemi desen, o da yok!
Karadeniz'de küçük ahşap tekne-
lerle Rusya'dan silah ve cephane
getirmeye çalışan teknelerimizle
milli mücadele desteklenmekte
ama yetersiz kalmakta.
Daha büyük gemilere ihtiyaç var
ama ne çare!
Plan yapılır! Karadeniz'de, göze
kestirilen Yunanlı bir ticaret
gemisine el konulacak ve gizlice
Trabzon Limanı'na getirilecektir.
Bahriye Kumandanı Fahri Bey pla-
nın detaylarını belirler.

Rusya'nın Novorossiysk
Limanı'nda yükleme yapan Yunan
Enosis kargo gemisi yola çıktıktan
sonra kaçırılacaktır...
26 Nisan 1922 Çarşamba akşam
vakti;
Plan uygulanmaya başlanır; İki
küçük silahlı gemi Rus limanından
ticari yük ve altın yüklü olarak
sefere çıkan gemiyi, bir Türk suba-
yı ve beş asker ile ele geçirir. İsmi
değiştirilerek Türk nakliye filosu-
na katılır.
O zamana kadar Karadeniz'de
taşımacılık yapan Kuva-i Milliye
denizciler, ele geçirdikleri gemi ile
Yunanlılara Karadeniz'de darbe
vurmaya başlarlar...

Çılgına dönen ve küçük düşen Yunanlılar intikam alma ve misilleme derdine düşerler...

Ordunun Başkomutanlık Meydan Muharebesi için hazırlık yapmaya başladığı günler.

4 Haziran 1922

ABD Donanmasından USS Sands ve USS McFarland ve USS Sturtevant zırhlıları Samsun açıklarına gelerek demir atarlar.

7 Haziran 1922 Çarşamba sabaha karşı;

Yer; Samsun açıkları...

Samsunlu uyandığında ufukta 2 zırhlı, 2 yardımcı kruvazör, 4 mayın tarama gemisinden oluşan Yunan savaş gemilerini görür!

Gemileri gören Samsun Bahriye Muhafız Müfrezesi ve Topçu bataryalarını sahile yerleştirir ve cephe yığar...

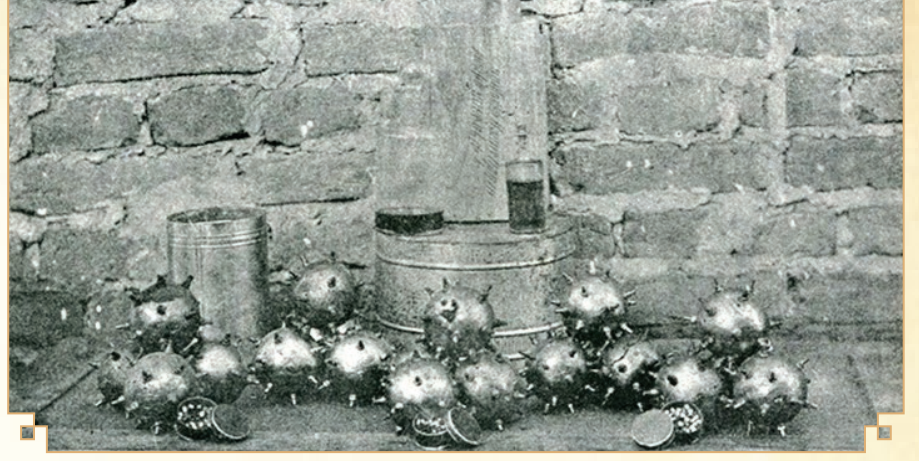
Mayın tarama gemileri Samsun feneri önlerine gelir! Mayınları temizledikten sonra Yunan gemileri kıyıya yaklaşır.

Samsun'da sokağa çıkma yasağı uygulanır.

Yunanlılar öğleden önce limanda olan ABD gemilerine, Samsun Mutasarrıfı Faik Bey'e verilmek üzere protesto mektubu verirler.

Mektup Faik Bey'e ulaşır. Mektupta savaş esnasında askeri üs haline gelen Samsun'un, kent özelliğini yitirdiğini belirterek Samsun'un teslim edilmesini, cephe ve silahların sahile getirilerek yok edilmesini ister.

Faik Bey, Ankara'ya durumu bildiren bir telgraf çeker. Cevaben gelen mesajda, bu isteğin asla kabul edilmeyeceği, Samsun'un açık bir şehir olduğu ve bombalanamayacağı, şayet bombalanırsa tüm sorumluluğun Yunanistan

Samsun Ermeni Kilisesi zemininde yapılan kazı çalışmaları sonucunda ortaya çıkarılan yirmi adet el bombasıyla kapsül ve bomba parçaları. (Büyük sandık üzerinde Ermenice "Samsun Ermeni Piskoposluğu" yazılmış ve Piskoposluk aracılığıyla dışarıdan Samsun'a sokulmuştur.)

Krallığı'na ait olacağı cevabı verilir. Bu sırada ABD gemisinin komutanı, Samsun'da ki ABD Konsolosu ve tütün ticareti yapan ABD vatandaşlarını alıp götürmek istese de talebi reddedilir.

Saat 15:30

Samsun şehri, ABD USS Sands ve Yunan gemileri tarafından top ateşine tutulur!

Hükümet Konağı, tütün depoları, ambarlar, petrol tankları, tekneler, mahalleler hedef alınır...

ABD'lilerin yoğun yaşadığı alanlar ABD ve Yunan zırhlılarınca tespit edilerek bombalanmaması sağlanır.

Sahildeki topçu bataryaları hemen karşılık verir.

Yunan gemileri tam 2 saat boyunca şehri bombalar ve 400'den fazla top mermisi kullanılır.

Topçu bataryamız sadece 25 top mermi ile karşılık verir.

Bombalamada 4 asker şehit olur, 5 asker yaralanır. Halktan da yaralananlar olur.

Evler, mahalleler, kamu binaları, binlerce teneke petrol, tonlarca benzin, askerlerin kumanya ambarları yanar.

Şehirde 3'ü Rum vatandaşların olmak üzere; 48 ev, birçok dükkan, hükümet konağı, gümrük binası yıkılır, sahilde 16 balıkçı teknesi hasar görür.

Canik Surp Nigoğayos Ermeni

Kilisesi, yetimhanesi ve Papaz'ın evi de bu bombalamada yıkılır...

Bombardımanla geçen 2 saatin ardından Yunan Georgios Averof zırhlısının Samsun açıklarından uzaklaşmasıyla diğer Yunan gemiler de çekilir.

ABD zırhlıları Samsun açıklarında kalmaya devam eder...

Bir süre sonra ABD'li Amiral bir sıhhiye asker ile birlikte bombardımanda ölen veya yaralanan ABD vatandaşı olup olmadığını görmek için karaya çıkarlar.

Şehri bombalayan ve Anadolu'nun işgali için gelen ABD USS Sands beş gün sonra, diğer McFarland ve USS Sturtevant zırhlıları ise tam bir ay sonra Samsun Limanını terk eder!...

Tam bir yıl boyunca Samsun Limanı'na yabancı hiçbir savaş gemisi uğramaz...

Gemiler çekilir ama o günden sonra Türkler, Rum komşuları ile asla eskisi gibi olmaz!

Sonrası malum; Rumların ve çetelerinin bölgedeki terörü ve mübadeleye kadar giden bir süreç...

Samsun'un bombalanmasının ardından Ankara'da peş peşe iki meclis toplantısı yapılır ve tüm Karadeniz sahilleri savaş alanı ilan edilerek Karadeniz bölgesindeki Rumların tehcirine karar verilir.

ADATEPE KÖYÜ ÇAMAŞIRLIĞI VE ÇEŞMESİ

Bünyamin KIVRAK

Köy tepesi" diye anılan tepede 2006 yılında yapılan yüzey araştırmasına göre; kalkolitik dönemden bu yana çeşitli uygarlıkların varlığı belirlenmiştir.

GENEL BAKIŞ

Adatepe köyü adını, sırtını dayadığı Vezirköprü Ovası'nın tam ortasında bir hamam taşı göbeği gibi yükseli veren ve yekpare kayadan oluşan 377 metre yükseklikteki tepeden almaktadır. Herhangi bir dağ silsiyesiyle bağlantısı olmayan bu tepe; ovanın ortasında bir ada gibi durmaktadır... Vezirköprü ilçe merkezine 4 km mesafede bulunan köy, 200 hane ve 1400 nüfustur. Tarım için oldukça elverişli az dalgalı arazisinde; tahıl, ayçiçeği, şekerpancarı ve tütünün yanı sıra, her türlü meyve ve sebze yetişir. 14 bin dönümlük arazisi 2013 yılına dek Adatepe - 1 ve Adatepe-2 göletlerinden sulanırken; 2014 yılından iti-

baren Vezirköprü Barajı'ndan köye ulaştırılan kapalı sistem su ile ve neredeyse tamamı sulanacaktır.

"Köy tepesi" diye anılan tepede 2006 yılında yapılan yüzey araştırmasına göre; kalkolitik dönemden bu yana çeşitli uygarlıkların varlığı belirlenmiştir. Köy tepesi ve köy içinde tespit edilen verilere göre; Kalkolitik, Tunç dönemi, Helenistik Dönem, Roma İmparatorluğu ve Bizans İmparatorluğu gibi dönemlerde etkin olarak iskan edildiği anlaşılmaktadır. Anılan dönemin kanıtları olan bir kısım eser özel koleksiyonlarda yerini alırken, bir kısım mimari öge de köyde bulunan iki çeşme ve bir çamaşırlıkta varlıklarını sürdürmektedirler. Bu mimari

Foto 1. Adatepe Köyü

parçaların yoğun olarak kullanıldığı ve köylülerin "**Aşağıpınar**" dedikleri pınar ve pınara bitişik, köylülerin "**içeripınar**" dedikleri çamaşırılık, aynı zamanda kompozit bir yapıdır ve pınar, çamaşırılık, sığır avlusu, gölayağı ve göl ile birlikte bir "su kompleksi" niteliği taşır.

Aşağıpınar, köy yerleşkesinin tepe yamacından kurtulup, ova tabanına oturduğu yerde kurulmuştur. Kuzey batı yönüne bakan çeşme; bulunduğu zeminden yaklaşık bir metre aşağıya konumlandırılmış ve pınarın olduğu alan yaklaşık 25 m çaplı bir dairesel çukurun içine yarım ay şeklinde gömülmüştür. Neredeyse yaz kış aynı akışkanlığa sahip çeşmenin suyunun nereden geldiği konusunda çeşitli rivayetler vardır ve bunların en ünlüsü; köye kuş uçuşu 2,5 km mesafedeki **Istavlas** çayından geldiği yönündedir. Pınarın suyu son 75 yıldır hiç kesilmemiş, en son 75 yıl önce suyunun azalması üzerine yaşlılardan yardım istenmiş ve yaşlıların gösterdiği hemen 75 m yukarıdaki küçük bir alan açılarak temizlendiği ve suyun tekrar eski akışkanlığına

kavuştuğu söylenmektedir. 4 göz sürekli suyun aktığı pınarda gözlerden birisi çamaşırılık içinde, diğer üçü ise dışarıdadır. Çamaşırılık içinden başlayarak pınarın olukları, orta olukta buluşmak üzere hafif meyil verilmiş ve oluklar arası su geçişleri sağlanarak, olukların hayvanlar su içmesi için sürekli dolu tutulmuştur. Oluklardan artan su, olukların üst kısmında açılan ağızlardan pınar önüne dökülür. Pınarın çamaşırılık dışında kalan üç gözünden su almak için yapı boyunca üç ayrı açıklık bırakılmıştır. Bu açıklıklardan üçer basamakla, oluk üzerine yerleştirilen ve ebatları değişkenlik gösteren taş platforma inilir. Yakın zamana dek her üç kapılıkta da bu platforma ekli bir taş daha konularak podyum oluşturulmuştu. Ancak günümüzde sadece bir kapılıkta 130x80x45 boyutlarında bir taş podyum mevcuttur. Bu podyumlar, insanların pınar önünde sürekli biriken çamur ve balçığa basmadan pınarı kullanmaları içindir. Bu platformlardan oluk kıyılarına ve dolayısıyla gözelerle ulaşılır. Oluklar taş teknelerden

4 göz sürekli suyun aktığı pınarda gözlerden birisi çamaşırılık içinde, diğer üçü ise dışarıdadır. Çamaşırılık içinden başlayarak pınarın olukları, orta olukta buluşmak üzere hafif meyil verilmiş ve oluklar arası su geçişleri sağlanarak, olukların hayvanlar su içmesi için sürekli dolu tutulmuştur. Oluklardan artan su, olukların üst kısmında açılan ağızlardan pınar önüne dökülür. Pınarın çamaşırılık dışında kalan üç gözünden su almak için yapı boyunca üç ayrı açıklık bırakılmıştır.

Foto 2. İki yıl önce Adatepe Çamaşırlığı

Foto 3. İki yıl önce Adatepe Çamaşırlığı

yapılmıştır ve birbirine bağlantılıdır. Bu nedenle sürekli doludur ve artan sular orta oluktan herhangi bir "gider" kullanılmadan ayakaltına akar. Bu nedenle pınarın önü sürekli çamur ve balçıktır. Bu zemin, antik taşlar kullanılarak döşenmiştir ve bu döşeli alan 100 metrekaresi bulmaktadır. Oluklardan taşarak kaldırıma biriken su, yakın zamana dek varlığını koruyan ve köylülerin "**gölayağı**" dedikleri yapay bir göleti doldururdu.

Bu gölet, köylülerin çeşitli ihtiyaçlarını karşılayan açık bir su deposuydu. Göletin en önemli işlevi de, hemen bitişiğinde bulunan ve her biri 150-250 metrekaresi arasında değişen küçük bahçeleri sulamak-

tı. Köylüler bu bahçelere "**bostan**" der. Köyün yerlileri sayabileceğimiz 15-20 hanenin sulanabilir bostanlarında, hemen her çeşit sebze yetiştirirdi. Bu bostanların arasından gölete bağlantılı arklar bulunur ve sulama belli bir hiyerarşiye bağlı olarak yapılırdı. Herkesin bir sulama sırası ve günü vardı. Ayrıca yine pınarın yakınlarında, etrafı dikenli bitkilerin kuru dallarından çitlerle çevrili bahçeler vardır ki, bu bahçeler ya pınarın oluklarından su taşınarak, ya da pınarın atık sularını ve/veya göletin toprağa sızan sularını toplayan bahçe içerisindeki birkaç metrelik kuyulardan sulanırlardı. Şimdi ne yazık ki bu göletin yerinde çamur birikintisi yığılı. Pınarın artık sularını toplayan bir gölet

olmadığından atık su pınara doğru geri tepmekte ve pınar önündeki taş döşeme üzerinde eskisinden daha çok balçık ve çamur birikintisi oluşmaktadır. Bostanlar da işlevlerini yitirmişlerdir. Zira eskiden bu sulanabilir bostanlara sahip olmak bir ayrıcalıktı, 1977 yılında hizmet vermeye başlayan Adatepe-1 ve Adatepe-2 göletleri, köy arazisinin büyük bölümünü sulanabilir kıldığından bu küçük bostanlar, yerini daha büyük sulanabilir bahçelere bırakmıştır.

Gölayağı'nda üreyen bir çeşit sülük, özellikle bacaları ağrıyan ihtiyar kadınlar arasında pek rağbet görürdü. Genellikle çocuklar göl etrafında oturur, bacalarını dize dek göle sokar ve öylece beklerler. Sülük gelir bacağa kendisini yapıştırır. Toplanan sülükler şişelere konularak, kadınlara ulaştırılır. Sülük bekleyen çocuklar; "**hanya-la-kanyala**" diye bir tekerlemeyi söyleyip durarak sülüğün daha çabuk gelip bacalarına yapışacağını ümit ederler.

Adatepelilerin belleklerinden silinmeyen diğer bir Gölayağı anısı da oldukça ilginçtir: düğün, bayram ya da boş zamanlarda kendilerine eğlence arayan gençlerin ürettikleri eğlence bahanelerinden birisi; "**gölcü yapmak**"tır. Verilen bir sözün tutulmaması "gölcü yapmak" için yeterlidir. Sözünü tutmayan genç, büyük bir kalabalığın izlediği seramoniyle kahkahalar arasında diğer gençlerce kol ve bacaklarından tutulup sallaya sallaya göle atılarak kaçar. Çünkü gölden çırpınarak ıslak ve balçık içinde çıkan genç, bu haliyle yakalayabildiği kişilere sarılır. Bu seramoni, köyde günlerce kahkahalarla anlatılıp dururdu.

Foto 4. Temmuz 2018 Adatepe Çamaşırlığı

Adatepe köyü pınarı (aşağıpınar); köye Tavşandağı'ndan şebeke suyunun geldiği 2003 yılına dek işlevini etkin biçimde sürdürmüştür. Yılın tüm günlerinde hiç kesilmeden akan suyu ile, köyün neredeyse tek su kaynağı durumundadır. Hemen 100 metre yakınındaki "yeni pınar"ın suyu çoğu zaman kesilir. (Yeni Pınar da, Aşağı Pınar gibi antik taşlar kullanılarak yapılmıştır.) köyün şehir yolu girişindeki "**dolay**" adıyla anılan pınar, çoğu zaman bir sicim kalınlığında akar ve yaz aylarında kesilir. Köy tepesinin kuzey eteğindeki "**Muhsin'in kuyusu**" da çoğunlukla çevresinde bulunan evlere hizmet verir. Ancak suyunun sertliği nedeniyle çokça rağbet görmez. Ramazanın yaz aylarına geldiği yıllarda ise, soğuk suyuyla ün yapar ve iftar yakını önünde uzun kuyruklar oluşur. Oymaağaç köyü yolu üzerindeki "**Hüseyin Ağa**" pınarı, uzaklığı ve suyunun çorak oluşuyla, neredeyse yalnızca hayvanlara hizmet verir. Avdan Köyü yolu başındaki "**Zaferler Çeşmesi**" ilk yapıldığı yıl akmış, daha sonra da aktığını gören olmamıştır. Köy yerleşkesine göre, tepenin arkasına düşen, bir oluşu pembe renkli bir taş lahitten oluşan "çördük pınarı" ise, sadece otlamadan dönen hayvanları sulamakta kullanılır. "Aşağı Mahalle"de "koçbaşlar"ın evinin bahçesinde de ilkbaharda beliren bir "göze" vardır. Yaz başlangıcına değin boşa akar ve yazın kesilir.

Çamaşırlık

Adatepe Köyü Çamaşırlığı; Aşağıpınarın kuzeydeki gözü üzerinde kurulu 11,2x9.8 m boyutunda taş bir binadır. Yapı tekniği bakımından 1850 li yıllarda yapıldığı düşünülebilir. Çatısı, birbirinin aynısı 4 antik sütun üzerinde duran ahşap direklerle desteklenmiş ve çantı tekniğiyle kapatılmıştır. Çatının ortası yaklaşık 2x2 metre boyutunda boştur. Çamaşırlık gündüzleri bu boşluktan gelen gün ışığı ile aydınlanır. Zira çamaşırlığın kadınlar tarafından kullanılması ve çamaşır yıkama bitince banyo yaptıkları için pencere yoktur. Ancak içeriden bakıldığında pencere gibi duran beş adet niş; günün erken saatlerinden başlayarak, gecenin geç saatlerine dek kullanılan çamaşırlığı aydınlatan gaz lambası ya da kandili yerleştirmek ve/veya çeşitli eşya ve gereçleri koymak içindir. Çamaşırlık içinde üçerli sıra halinde karşılıklı duran tuğla örgülü 6 adet büyük boyutlu ocak vardır. 1,5 m ağız genişliği bulunan ocaklara, Vezirköprü Bakırcılar Çarşısı'nda bakır levhalardan dövülerek yapılan ve yörede "çay kazanı" denilen kazanlar rahatça yerleştirilebilmektedir. Bu kazanların çapları zaman zaman bir metreye ulaşır. Çamaşırlık içine serpiştirilmiş 11 adet yıkama taşının boyutları, antik dönemden geldikleri yapı elemanının boyutları ve işlevine bağlı olarak değişiklik göstermekle

birlikte; 80-150, 100-120, 90-140 cm arasındadır. Kalınlıkları da 30-55 cm arasında değişiklik göstermektedir. 10 taşın oturma kısımları vardır ve oturulduğunda çamaşır yıkayanların yüzleri birbirine dönük şekilde yerleştirilmişlerdir. Taşlar, oturma kısımlarından itibaren uca doğru alçalan bir eğimle yerleştirilmiştir ki; bu, suyu çamaşır yıkayan kişiden uzak tutar. Taşların çamaşırlıktaki yerlerine, renklerine ve özelliklerine göre birer adı vardı: Kapının hemen önündeki taşın adı "kapiönü" iken, diğerlerine göre hayli uzun olan; "uzuntaş", üzerinde enine oluğu olan taş; "oluklu", rengine göre bir taşın adı; "Karataş" idi.

Çamaşırlık içinde 2 - 2,5 metre uzunluğunda ve 50 cm derinlikte iki de ağaç oluk bulunur. Bu ağaç olukların herbiri tek parça kütükten oyulmuştur. Bu oluklara köylüler "küfle" derler. Küflelerde, çamaşırın yıkanacağı küllü su yapılır: Çamaşır yıkamaya başlamadan önce, küfleğin baş kısmına yeteri kadar kül konulur ve kaynayan su küfleğe doldurulur. Su, küflekten genellikle su kabağı yardımıyla alınarak taşların üzerindeki çamaşıra dökülür ve çamaşır tokaçlanarak yıkanır. (son yıllarda ekolojik yaşamı destekleyenlerce de önerilen küllü suyu, Adatepe'nin kadınları yüzyıllardır kullanmaktaydı)

Genellikle sonbahar ve ilkbaharda çamaşırlıkta sıra bulmak zorlaşırdı.

Foto 5. Temmuz 2018 Adatepe Çamaşırlığı

Foto 6. Temmuz 2018 Adatepe Çamaşırlığı

Sıra almanın kuralı, halen çamaşır yıkayan aileye tembih etmek ya da boş duran ocakların birine eski bir su kovası koymak şeklindeydi. Çamaşır sırası gelen aile, ilk iş olarak ocakları temizlerdi. (Zira çamaşır yıkamayı bitirenler, ocakları ateşi ile bırakır. Çünkü, ocakta kalan son köz ve kömürler, köyün fakirlerince kovalarla alınırdı.) Su kaynatılacak büyük kazanların (çay kazanı)dışı, is olması istenmediğinden ve islenen kazanların temizlenmesi zor olduğundan, suyla bulaş haline getirilen külle sıvanır, yanan ocakların üzerine konularak, suyla doldurularak altı ateşlenirdi. Küfleklerle kül konur, küflekler ısınan suyla doldurulur ve çamaşır yıkamaya başlanırdı. Çamaşır yıkayan aileler genellikle merak konusu olur ve su almaya gelen kadınlarca, çamaşırlığın kapısı açılarak bakılır "kolay gelsin" dileğinde bulunulur; çamaşır yıkayanlar da bu dileğe; " getir çökünü" yıkayayım" diye karşılık verirdi. Çamaşırlık ve çevresinde çamaşır kurutmaya yer olmadığından ve çamaşırlar ailenin mahremi sayıldığından, yıkanan çamaşırlar iyice sıkılarak evin çocuklarının omzuna deste halinde yerleştirilir ve eve gönderilir. Gün boyu süren bu seramoninin ardından kadınlar yine çamaşırlık içerisinde yıkanır ve son işlem olarak, önceden küllenen kazanların

dışının temizliği ile iş bitmiş sayılır. "**Kazan sürme**" denen bu işleme, çevrede oturan aileye yakın kadınlar da yardım eder.

BİR TARİH GÖZLERİMİZİN ÖNÜNDE ERİRKEN SADECE İZLİYORUZ

Adatepe Köyü çeşmesi ve çamaşırlığı, işlevini halen sürdüren bir yapı olmakla birlikte, son yıllarda zamana yenik düşmenin eşiğine gelmiştir. Adatepe köyü sakinleri özellikle çamaşırlığı yerel olanaklarla tamir etmek istemektedirler. Ancak bu girişim; çamaşırlığın geri döndürülemez şekilde yıkımı ya da özelliğinin yok olması anlamına gelecektir. Böylesine ilginç ve çevrede son kalan bu kompleksin, profesyonellerce planlanarak restore edilmesi gerekmektedir.

Vezirköprü'de turizm son yıllarda yavaş da olsa bir ivme kazanmaktadır ve özellikle Samsun'un tek arkeolojik kazısı olan Hititlerin *Kutsal Kenti Nerik* kazı alanı yolu ve Şahinkaya Kanyonu yolu, Adatepe'den geçmektedir. Gerek Şahinkaya Kanyonu'na ulaşmak isteyenler, gerekse Nerik antik kentine ulaşmak isteyenler için Adatepe çamaşırlığı ve çeşmesi ilginç bir üçüncü ziyaret istasyonu olacaktır.

Ayrıca ülkemizde doğrusu ve yanlışlığı ile tartışılmaya devam edilen ünlü **Yeşil Yol Projesi**'nin son ayak-

larından birisi ilçemizin Şahinkaya Kanyonuna uzanmaktadır ve bu bağlamda ilçeden kanyona dek olan 18.8 km'lik yol sıfır asfalt kaplanmıştır. Bu yolun yapımı ile birlikte özellikle turizm mevsiminde çok sayıda ziyaretçi Şahinkaya Kanyonunu ziyaret etmektedir. 2018 yılı temmuz ayı itibarı ile kanyondaki gezinti teknesi sayısı 15 olmuştur. Ayrıca 2017 yılı 19 mayısını içine alan hafta süresince kanyonda **Falcon Fest** adı ile gerçekleştirilen çalın sporların sergilendiği festivalle, kanyonun bilinirliği daha da artmış, ulusal gazeteler her gün daha da artan ilgi ile kanyondan söz eder olmuşlardır.

Ne var ki ne Vezirköprü, ne de kanyona giden yol üzerindeki köyler, haftada neredeyse 20 bin ziyaretçi sayısına ulaşan bu hareketlilikten yeterince yararlanamamaktadır. Çünkü, hem altyapı eksiklikleri giderilememiş, hem de yöre halkının bu hareketliliği henüz anlamlandıramamıştır.

Adatepe Çamaşırlığı ve Çeşmesi'nin restore edilerek bu yol güzergahı üzerinde kültürel bir su kompleksinin turizme kazandırılması önem arz etmektedir. Yanına yapılacak çeşitli dinlenme müstemilatları ile birlikte, hem yol üzerindeki altyapı sorunu bir nebze olsun çözülecek, hem de ülkemizde az sayıda kalan tarihi çamaşırhane kurtarılmış olacaktır.

1 Çökü: yemeni türü başörtüsüne Adatepe-
pelilerin verdiği ad.

Adatepe Köyü Evleri; Her ne kadar son yıllarda büyük bir beton yapılaşma söz konusu olsa da, Adatepe köyü evleri kendine özgü köy tipi mimarisi ile bir hayli dikkat çekicidir. Neredeyse tamamına yakını terk edilmiş olan bu evlerin, Çamaşırlık ve çeşme ile ilişkilendirmeleri ile bu alanda pansiyonculuk yapılabileceği öngörülebilir. Yine Çeşme çamaşırlık ve evler etrafında köy ürünleri satış pazarları zaman içerisinde oluşabilir.

Adatepe Çamaşırlığı ve Çeşmesi Restore Edilebilecek Mi?

Yukarıda da söz ettiğimiz gibi Adatepe Köyü muhtarlığı çamaşırlığı bakımından geçirmek istemektedir. Ne var ki, bu bakımın betonlaştırma ile sona ereceğini tahmin etmek zor değildir. Birkaç yıl önce çamaşırlığın bitişine inşa edilen ölü yıkama aracı garajı ve betondan yapılan çevre duvarı böyle bir girişimin nasıl sonuçlanacağını ipuçlarını vermektedir.

Restorasyon planlaması, tüm kompleks için düşünülmelidir: pınar, çamaşırlık, sığır avlusu, gölayağı ve göl.

1. Sığır avlusunda geçen yıl inşa edilen ve çeşmenin görüntüsünü bozan *cenaze yıkama aracı koyma yeri*, kaldırılmalıdır²
2. Çeşmede bulunan birkaç taş, zaman içerisinde çalınmış ya da başka yere taşınmıştır. Eksik taşların tamamlanması adına, çeşme önündeki kaldırımda kullanılan taşların uygun olanları, çeşmedeki eksik elemanlarda kullanılabilir.
3. Göl, yaşlıların anlatımıyla aynı yerine tekrar oluşturulabilir.

² Muhtarla yapılan görüşmelerde, restorasyon yapıldığı takdirde yapıyı buradan kaldırmayı taahhüt etmiştir.

Foto 7. Temmuz 2018 Adatepe Çamaşırlığı

Foto 8. Temmuz 2018 Adatepe Çamaşırlığı

4. Çeşme önündeki taş kaldırım da elden geçirilmeli; oluklardan taşan suların toplanması ve göle ulaştırılması tekrar sağlanabilir ya da göl oluşturulamayacaksa, artan suların yeni kanalizasyon sistemine ulaştırılması düşünülebilir.
5. Restorasyonun bir "yeniden inşa etme" işine dönüşmesini önlemek adına, konservasyona önem verilebilir.

Son Durum Son Çağrı : İMDATT !..

Çamaşırlık ve Çeşme gözlerimizin önünde her geçen gün daha fazla eriyip gitmektedir.

1. Daha iki yıl önce sağlam duran altı ocaktan ikisi Temmuz 2018 itibarı ile yıkılmıştır.
2. Çatıda çökmeler hızlanmış ve kapı girişi üzeri tamamen açılmıştır.
3. Çamaşırlık ve çeşmeyi birbirinden ayıran duvar kenarında dizili kesme blok taşlardan birisi defineciler tarafından kaçırılmıştır.
4. Diğer bir taş ise, 2018 haziran ayı içerisinde balyozlarla kırılmaya çalışılmış ve bütünlüğü zedelenmiştir.
5. Çeşmelere inen açıklıklardaki taşlar, yerlerinden sökülmüş ve adeta kaçırılmaya hazır hale getirilmiştir.

Tekkeköy Belediye Başkanı Hasan Togar "Mevzu bahis vatansa gerisi teferruattır"

*Canlarıyla, kanlarıyla
ellerindeki bayrağıyla toplara
tüfeklere göğüs geren,
tankların önüne geçen, taşlarla
F16 kovalayan Peygamber
efendimizin müjdesine mahzar
olmuş tarihinin en büyük ve
kutlu Milletinin bireyleri bir
kez daha canlarıyla büyük bir
destan yazdı.*

Bugüne kadar vatanımız için canlarını feda eden şehitlerimiz ve 15 Temmuz 2016 Cuma gecesi bizler evlerimizde rahat edelim huzur dolu olalım diye bu ülke için, bayrak için, Millet için şahadet şerbetini içerek şehitlik mertebesine ulaşmış bütün şehitlerimizi bir kez daha rahmet ve minnet ile anıyor, önlerinde saygıyla eğiliyorum.

Canlarıyla, kanlarıyla ellerindeki bayrağıyla toplara tüfeklere göğüs geren, tankların

önüne geçen, taşlarla F16 kovalayan Peygamber efendimizin müjdesine mahzar olmuş tarihinin en büyük ve kutlu Milletinin bireyleri bir kez daha canlarıyla büyük bir destan yazdı. Bizler alını secdeye varanlardan vatan haini olmaz birlidik. Ama ne acıdır ki Pensilvanyalı bir Amerikan uşağı bu milletin çocuklarından vatan haini de çıkarttı. Zannettiler ki bizler kendi milletine tankla, uçakla saldıran şerefli Türk ordusunun üniformasını çalarak

sırtına giymiş bir avuç vahşiden korkar ve kaçarız.

Bu millet ki tarihi boyunca bunun gibi birçok imtihandan Allah'ın izni ve yardımıyla yüzünün aklıyla çıkmıştır. Planları çok basitti. Bu ülkeye on beş yılda çağ atlatırken yer yüzündeki bütün mazlumların ümidi olmuş ülkesi ve insanlık için "bu yola kefenimizle çıktık" diyen Cumhurbaşkanını, yani Başkomutanımız Recep Tayyip Erdoğan'ı ölü yada diri ele geçirmekti. Böylece bütün

hesapları tamamlanacaktı. Ama unuttukları iki şey vardı. Bunların ilki hesapların üstünde bir hesap olduğunu, Allah'ında bir hesabının olduğunu unuttular. İkincisi ise sağcısı solcusu ile Türküyle kürdüyle Başkomutanlarının bir emriyle tankların altına kadar yatacak cesur bu milletin aziz evlatlarını unuttular. Bizler çağlar açıp çağlar kapatan Fatihlerin, Kanunilerin, Alparslanların torunları olarak 15 Temmuz gecesi bütün dünyaya bir demokrasi ve bir milli

irade dersi vererek yeni bir çağ daha açtık. Bir kez daha bu yüce ümmetin, bu büyük ve aziz milletin bir ferdi olmayı bizlere nasip eden yüce Allah'a hamd ediyorum.

Allah milletimize bir daha böyle acı olaylar yaşatmasın. Birlik ve beraberliğimizi daim eylesin. 15 Temmuz hain kalkışmanın karanlık gecesinden aydınlık sabaha uyanışın 2. Yıldönümünde tüm şehitlerimizi rahmetle, gazilerimizi saygıyla anıyoruz.

Büyükşehir Belediye Başkanı Zihni Şahin

"15 TEMMUZ CUMHURBAŞKANIMIZIN LİDERLİĞİNDE MİLLETÇE YENİDEN DOĞUŞTUR"

*15 Temmuz 2016
Tarihinde FÖTÖ tarafından
Devletimize, milletimize,
demokrasimize, seçilmiş
Cumhurbaşkanımıza ve
hükümetimize karşı yapılan
alçakça, haince ve kahpece
bir saldırıya maruz kaldık.
Bu ihanet ile devletimiz
işgal edilmek, iç savaşmak
çıkartılmak ve milletimiz
bölünmek istenmiştir.*

Samsun Büyükşehir Belediye Başkanı Zihni Şahin yayınladığı mesajda şu görüşlere yer verdi: "15 Temmuz 2016 Tarihinde FÖTÖ tarafından Devletimize, milletimize, demokrasimize, seçilmiş Cumhurbaşkanımıza ve hükümetimize karşı yapılan alçakça, haince ve kahpece bir saldırıya maruz kaldık. Bu ihanet ile devletimiz işgal edilmek, iç savaşmak çıkartılmak ve milletimiz bölünmek istenmiştir. Asil ve aziz milletimiz Cumhurbaşkanımız ve Genel Başkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın liderliğinde 15 Temmuzda bir destan yazmıştır.

15 Temmuz ihanetinden bu yana milletimizin gösterdiği dik duruş demokrasi tarihinde altın harflerle yer alacaktır. Milletimizin vermiş olduğu tepki ve yapmış olduğu bu büyük mücadele tüm dünyayı şaşkına çevirmiştir. Cumhurbaşkanımızın liderliğinde Milletimizin şahadeti göze alan kahramanlığı, büyük kudreti, muhteşem cesareti ve inanılmaz fedakârlığı ülkemizi büyük bir faciadan kurtarmış ve demokrasimizi ipten almıştır. 15 Temmuz, millî iradenin vesayete, cesaretin ihanete, milletin hainlere galebe çaldığı, insanlık tarihine altın harflerle yazılmış

büyük bir demokrasi mücadelesinin adıdır. Bu mücadelenin ve zaferin sahibi 81 milyonun tamamıdır. 15 Temmuz, tüm Türkiye'nin, milletimizin tüm fertlerinin zaferidir. 15 Temmuz hem çok büyük üzüntüler yaşadığımız hem de milletimizin destan yazdığı ve büyük bir gururu yaşadığımız tarihtir. 15 Temmuz'da bir taraftan 251 vatandaşımızı kaybetmenin üzüntüsünü tekrar yaşarken, diğer taraftan da dünyada eşine rastlanmayacak bir direnişe imza atmanın gururunu yaşıyoruz. Bizler her gün ve her 15 Temmuz'da bu duyguları hisse-

deceğiz. 15 Temmuz zaferimiz Cumhurbaşkanımız ve Genel Başkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan'ın liderliğinde milletimizin büyük bir fedakârlığının eseridir." Dedi.

Samsun Büyükşehir Belediye Başkanı Zihni Şahin açıklamalarını şöyle tamamladı: "15 Temmuz'da Cumhurbaşkanımız Recep Tayyip Erdoğan'ın çağrısı ile Milletçe tek yürek ve tek beden meydanlara aktık. Birlik ve beraberliğimize, istiklal ve istikbalimize karşı girişilen hain saldırıya hep birlikte dur dedik. İmanımızdan ve vatan aşkı-mızdan aldığımız o muazzam

ruhla hain emelleri boşa çıkardık. Milletimizin gücü Tankların gücünü yenmiştir. Milletimizin iradesi hainleri yerle bir etmiştir. İhanet ezilip geçilmiştir. Milletimizin birlik ve beraberliği, kardeşliği kıyamete kadar sürecektir. Kahraman Milletimizin 15 Temmuz Demokrasi ve milli birlik gününü kutluyorum. 15 Temmuzda ülkemiz, bayrağımız, vatanımız ve demokrasi için tankların önüne yatan bombalara ve kurşunlara hedef olan, tüm şehitlerimizi bir kez daha rahmetle anıyor, gazilerimize acil şifalar diliyorum. Rabbim hepsinden razı olsun." Dedi.

ATAKUM'DA Dev Projelerin Açılışı Yapıldı

*TBMM 26'ncı dönem
Meclis Başkanı
İsmail Kahraman,
Samsun'un Atakum
ilçesindeki 8 tesisin
açılışını yaptı.*

Türkiye Büyük Millet Meclisi 26'ncı Dönem Meclis Başkanı İsmail Kahraman, Samsun'a geldi. Kahraman, ilk olarak Vali Osman Kaymak'ı makamında ziyaret etti. Ardından Atakum ilçesinde toplam değeri 75 milyon TL olan Eğitim ve Araştırma Hastanesi Atakum Hizmet Binası, Osmanlı Hamamları, Seyir Terası, Öğrenci Etüt Merkezi, Taflan Sosyal Tesisleri, E-belediyecilik ve Kent Bilgi Sistemi, Ömer Halisdemir Parkı ve Çay Bahçesi, 200 kilometre yol yapımından oluşan 8 projenin toplu açılış programına katıldı. Eğitim

ve Araştırma Hastanesi Atakum Hizmet binası önünde yapılan açılış törenine Kahraman'ın yanı sıra, Vali Kaymak, Meclis İçişleri Komisyonu Başkanı Celalettin Güvenç, AK Parti Samsun Milletvekili Yusuf Ziya Yılmaz, AK Parti Ordu milletvekilleri Şener Yediyıldız, Ergün Taşçı, Metin Gündoğdu, Büyükşehir Belediye Başkanı Zihni Şahin, Ondokuz Mayıs Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Sait Bilgiç, Atakum Belediye Başkanı İshak Taşçı, ilçe kaymakamları, ilçe belediye başkanları, sivil toplum kuruluşları temsilcileri ve vatandaşlar katıldı.

Açılış töreni Kur'an-ı Kerim tilaveti ve açılışı yapılan tesislerle ilgili bilgi verilen video gösterimi ile başladı. Ardından konuşma yapan TBMM 26'ncı Dönem Meclis Başkanı İsmail Kahraman, son yıllarda Türkiye'nin hizmet anlamında çok güzel gelişmeler yaşadığını belirterek, "Çok ilerleme kaydettik. Çok geliştik. Gelişmemizi dünya istemiyor. Kendine rakip ister mi? İstemiyor. Bizim önümüzü kesmek için tuzaklar hazırlıyorlar. Onlardan

biri de 15 Temmuz'du. 15 Temmuz sadece bir darbe değildi. Darbe de değildi, ihtilal de değildi. 15 Temmuz Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin varlığına kasteden bir hareketti. Bayrağı indirecek olan bir hareketti. Rabbim bizi korudu. Harekatı 6 saat önceye almasalardı, korkup paniklemeşelerdi sabah kalktığımızda Türkiye, 3 ayrı devlet kurmuş, Suriye misali olmuştu. Allah bizi korudu. Milletimizde satılmış yoktur. Satılmışlar Pensilvanya gibi

dışarıdadırlar. Aldatılmışlar vardır. Neden birbirimize gireceğiz. Bu ülke bu bayrak hepimizin. Biz nimetlerin kadrini bileceğiz. Elimizden gayreti göstereceğiz. Burada çok güzel eserler meydana gelmiş. İshak Bey'i ve arkadaşlarını tebrik ediyorum" dedi. Konuşmaların ardından açılış kurdelesini kesildi. Daha sonra ise yapılan tesislerin toplu açılış kurdelesini kesildi.

Şehre Birde
Amisos Towers'den
Bakin!

6+1

*Örnek Dairemizi
Ziyaret Edebilirsiniz*

öztoklar
İnşaat Ltd. Şti.
Güvencesiyle

Merkez Ofis: Hançerli Mah. Çifte Hamam Cad.
Vakıf İş Hanı K:2 D:17 İlkadım, Samsun
Tel: 0(362) 432 54 88
Gsm: 0(532) 768 86 59
www.oztoklar.com.tr